

Riktlinjer handläggning ekonomiskt bistånd och stöd till egen försörjning, SO

Dokumenttyp:	Riktlinje
Beslutad av:	Socialnämnden (23 januari 2024 § 31)
Gäller för:	Socialförvaltningen
Giltig från och med:	2018-04-28
Dokumentansvarig:	Enhetschef vuxenenheten
Senast reviderad:	23 januari 2024 (socialnämnd § 31)
Senast granskad:	23 januari 2024

Innehåll

Inledning.....	3
Ekonomiskt bistånd - Definitioner och lagrum.....	4
Två uppdrag – självförsörjning och försörjning.....	4
Rätt till bistånd enligt 4 kap 1§ Socialtjänstlagen	5
Fem viktiga perspektiv.....	5
Barnrättsperspektivet.....	6
Jämställdhetsperspektiv	7
Handlägningsprocessen.....	8
Utreda stöd till egen försörjning	9
Utredning för att bedöma rätten till ekonomiskt bistånd.....	11
Barnperspektiv	19
Nedsättning eller avslag på försörjningsstöd enligt 4 kap. 5§ SoL.....	20
Akut nödsituation/akut nödläge	21
Beslut.....	22
Avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd	22
Dokument som ska sparas i den digitala personakten (ekonomiskt bistånd, stöd till egen försörjning, egna medel)	22
Dokumentation i enskilda ärenden	23
Olika gruppers rätt till bistånd och stöd.....	25
Arbetslösa.....	25
Feriearbete	26
Egna företagare	27
Föräldralediga.....	28
Gymnasiestuderande ungdomar.....	28
Makars försörjningsskyldighet vid skilda boenden	29
Makars och sambos försörjningsskyldighet	30
Makar som ansökt om äktenskapsskillnad.....	30
Studering med SFI, svenska för invandrare.....	30
Vuxna studerande	30
Vuxenstuderande gifta – sammanboende	32
Personer som utsätts för våld i nära relationer	32
Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension.....	33
Personer med sociala och medicinska problem.....	33
Utgiftsposter – vägledning	35
Avgift för barnomsorg och hemtjänst	35

Avgift för kabel-TV.....	35
Bankkort	36
Barns tillgångar	36
Barnstöd	36
Bil eller andra fordon.....	36
Boendekostnad.....	37
Bostadsbidrag.....	38
Bredband/internetuppkoppling	39
Dator.....	39
Fritidsaktiviteter	40
Färdtjänst.....	40
Glasögon.....	40
Hemutrustning	40
Hushållsel	41
Hyresgästföreningsavgift.....	41
Kläder.....	41
Läkarvård, medicin, sjukresor och sjukhusvård	42
Matdistribution	42
Resa till begravning	42
Resor med kollektivtrafik	42
Semester - rekreationsresor för vuxna och barn	43
Sjukhusvård, avgift	43
Skulder	43
Smartphone.....	44
Spädbarnsutrustning	44
Tandvård.....	44
Uteätartillägg för dem som inte kan laga egen mat.....	45
Felaktiga utbetalningar FUT	45
Återkrav	45
Överklagande	46
Avsluta ett ärende	46
Bilagor.....	46
Bilaga 1. Specificerad riksnorm 2024	46
Bilaga 2. Tillägg till riksnorm 2024.....	46
Bilaga 3. Högsta godtagbara hyresnivåer 2024.....	46
Bilaga 4. Högsta godtagbara elförbrukning 2024.....	46

Inledning

Ekonomiskt bistånd, även kallat socialbidrag, är välfärdssystemens yttersta skyddsnät. Det ska vara ett komplement till samhällets generella system och ge hjälp när de generella systemen är otillräckliga eller när ersättning inte kan beviljas. Biståndets uppgift är att träda in tillfälligtvis vid korta perioder av försörjningsproblem.

Befolkningens behov av ekonomiskt bistånd beror både på strukturella och individuella faktorer, ofta i samverkan. Strukturella faktorer är bland annat arbetslöshet och villkoren för arbetslöshetsersättning, socialförsäkringarnas konstruktion samt demografiska förhållanden som åldersfördelning, barnafödande och invandring. De svenska välfärdssystemen bygger i stor utsträckning på att ersättningarna ska kompensera ett inkomstbortfall vid till exempel arbetslöshet, sjukdom eller ålderdom. Möjligheten att få ersättning har alltså att göra med nuvarande och tidigare prestationer på arbetsmarknaden. Denna starka koppling mellan förvärvsinkomster och ersättningsnivåer innebär att grupper som inte etablerat sig på arbetsmarknaden eller endast delvis etablerat sig, har ett betydligt sämre skydd än andra, bland annat vid arbetslöshet och sjukdom. Behov av ekonomiskt bistånd beror till stor del på arbetslöshet, oftast på grund av att man saknar arbetslöshetsersättning. Individuella faktorer är bland annat ålder, familjesituation, låg utbildning, etnisk bakgrund, vistelsetid i Sverige, fysisk och psykisk ohälsa.

Arbetet med ekonomiskt bistånd ska dessutom på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Arbetet ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser, under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Samt bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

Riktlinjen avser att ge vägledning vid bedömning av biståndsbehovet i det enskilda ärendet. Riktlinjen får inte uppfattas som en absolut gräns för att få bistånd eller inte. Den enskildes situation kan motivera såväl lägre som högre belopp än vad riktlinjen anger. Det inte är möjligt att beskriva alla olika behov och situationer som kan tänkas uppstå i denna riktlinje. Riktlinjen beskriver vanligt förekommande behov och situationer. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd.

All handläggning och beslutsfattande ska grundas i lagstöd och utredningar ska göras på evidens och beprövad erfarenhet. För att processen ska uppfylla lagens krav finns ett stort dokumentstöd och webbaserade rättsdatabaser som stöd för handläggare inom ekonomiskt bistånd. Utifrån att SoL är en s.k. ramlag behöver förtydligande dokument upprättas. Socialstyrelsen har upprättat både allmänna råd och en handbok för ekonomiskt bistånd. Dessa ska användas som stöd för bedömningen av ekonomiskt bistånd.

Vetlanda kommun utgår från Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten gällande ekonomiskt bistånd. Handboken utgår i sin tur ifrån lagkrav, prejudicerande domar och JO-beslut samt det kommunala ansvaret. Utifrån dessa delar beskriver handboken hur bedömning av ekonomiskt bistånd kan ske i vissa fall. Handboken syftar till att vara vägledande och ett stöd för handläggare i det dagliga arbetet med biståndsbedömning av ekonomiskt bistånd. Genom att använda det stöd som Socialstyrelsen tillhandahåller kan riktlinjen för ekonomiskt bistånd, antagen av socialnämnden i Vetlanda kommun, fokusera på lokala avvikelser och anpassningar till lokala förutsättningar.

Riktlinjen revideras årligen i samband med att ny riksnorm beslutas.

Ekonomiskt bistånd - Definitioner och lagrum

Det ekonomiska biståndet utgår efter en individuell behovsprövning som beslutas med stöd av socialtjänstlagen. Det är ett komplement till den egna inkomsten samt eventuella andra ekonomiska förmåner och utgör samhällets sista skyddsnet för personer med försörjningsproblem.

När det gäller normen beslutar regeringen varje år om en skälig nivå genom riksnormen.

”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.” (4 kap 1§ SoL)

Försörjningsstödet är uppdelat i två delar, dels en lagstadgad riksnorm för täckande av vissa specificerade kostnader, dels vissa andra preciserade kostnadsposter där den enskilde vid behov har rätt till den faktiska kostnaden, förutsatt att den är skälig. Biståndet skall tillförsäkra den sökande en skälig levnadsnivå, och det skall utformas så att det stärker hans/hennes resurser att leva ett självständigt liv.

Ekonomiskt bistånd är alltid förknippat med tydliga villkor och krav på den enskilde. Den enskilde har alltid ett förstahandsansvar att efter förmåga försörja sig själv. Det innebär bland annat att den enskilde ska vara aktivt arbetsökande och ska söka de ersättningar som man kan vara berättigad till. Kravställandet regleras i den plan för egen försörjning som upprättas tillsammans med den enskilde. Den som har ekonomiska tillgångar måste först använda sig av dem innan ekonomiskt bistånd kan komma i fråga. Uppfylls inte de individuella kraven riskerar den enskilde att få avslag eller delavslag på sin ansökan.

Två uppdrag – självförsörjning och försörjning

Socialtjänstens bistånd ska, som tidigare nämnts, utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv. Förarbetena till SoL (prop. 1979/80:1, bl.a. s. 186–187 och prop. 1996/97:124, bl.a. s. 62) betonar att socialtjänstens insatser måste utformas på ett sådant sätt att den enskilde så snart som möjligt kan klara sin egen försörjning.

Lagstiftaren har med andra ord gett socialtjänsten två uppdrag. Huvuduppgiften eller målet är att hjälpa den enskilde så att han eller hon kan klara sig utan ekonomiskt bistånd – hjälp till självförsörjning. I väntan på att detta blir möjligt har den enskilde rätt till ekonomiskt bistånd – hjälp med försörjningen – under vissa förutsättningar och efter en individuell behovsprövning. Socialtjänsten behöver därmed ha två fokus i kontakterna med den enskilde: dels den ekonomiska situationen, dels vilka insatser som behövs i övrigt. Om den enskildes behov av bistånd är tillfälligt räcker det med att utreda den ekonomiska situationen.

Det är viktigt att socialtjänsten utvecklar metoder som underlättar för den enskilde att göra något åt orsaken till sitt biståndsbehov.

Det är också viktigt att framhålla att självförsörjning inte alltid är detsamma som försörjning genom arbete. Alla människor kan inte försörja sig genom förvärvsarbete. I sådana situationer måste socialtjänsten tillsammans med den enskilde försöka hitta andra och långsiktiga lösningar på försörjningsproblemen, till exempel via någon ersättning från socialförsäkringen. Socialtjänstens huvudsakliga uppgift är följaktligen att bidra till att hitta långsiktiga lösningar på människors försörjningsproblem.

Rätt till bistånd enligt 4 kap 1§ Socialtjänstlagen

”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.” (4 kap. 1 § SoL)

I uttrycket ”inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt” ligger bland annat att den enskilde måste utnyttja alla de möjligheter som normalt står honom eller henne till buds. Den som kan arbeta är skyldig att söka arbete. I skyldigheten att söka arbete inbegrips också en skyldighet att delta i verksamheter som anordnas för arbetslösa, kompetenshöjande verksamhet, liksom att söka andra former av bidrag som finns, såsom bostadsbidrag, studiebidrag eller a-kasseersättning. 4 kap 1§ medger ett tydligt kravställande på deltagande oavsett om aktiviteten eller insatsen arrangeras av arbetsförmedlingen eller en kommunal arbetsmarknadsenhet.

Med begreppet ”livsföring i övrigt” avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. Det kan vara fråga om bistånd till läkarvård eller tandvård, glasögon, möbler, husgeråd, vinterkläder, vård och behandlingsinsatser för missbrukare, hemtjänst, särskilt boende för äldre och funktionshinder med mera”(Prop. 2000/01:80)

”Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.” (4 kap. 2 § SoL)

”Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon
2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.” (4 kap. 3 § SoL)

Skäliga kostnader enligt första stycket 1 skall i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm).

Fem viktiga perspektiv

Följande fem perspektiv ska prägla handläggning, bedömning och beslut angående ekonomiskt bistånd.

- Helhetssyn
- Barnens bästa
- Respekt och jämlikhet
- Tillgänglighet
- Låginkomstnivå

Det skall alltid göras en helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga.

När beslut rör barn ska det särskilt beaktas vad hänsynen till barnens bästa kräver. Den enskilde ska alltid bemötas med respekt. När det gäller tillgängligheten menas till exempel att det alltid ska finnas någon tillgänglig på förvaltningen som kan svara på frågor eller göra en akut bedömning samt att väntetiden för besök normalt inte bör vara mer än två veckor. Biståndet ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Barnrättsperspektivet

SoL har från och med 1998 kompletterats med bestämmelser med beaktande av FN:s konvention om barnets rättigheter och från och med 1 januari 2020 är barnkonventionen svensk lag. Konventionen har fyra grundläggande principer:

- Alla barn har lika värde och är lika mycket värda som vuxna
- Barns bästa ska komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör dem
- Varje barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling
- Barn har rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som berör dem utifrån ålder och mognad

När ett ärende om ekonomiskt bistånd berör barn ska socialtjänsten ta hänsyn till barnets situation. Besluten ska motiveras med hänsyn till barnet, men lagen innebär inte att barnets bästa alltid måste vara utslagsgivande.

Bestämmelserna återfinns i 1 kap 2 § och 3 kap 5 § SoL och lyder: När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år (1 kap 2 § SoL).

Socialnämndens insatser för den enskilde skall utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar. När en åtgärd rör ett barn skall barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad (3 kap 5 § SoL).

Vid ekonomisk handläggning är det av stor vikt att barnets bästa från första nybesöket alltid tas i beaktande vid prövningar av ekonomiskt bistånd. Detta utan att ta ifrån respekten för människors integritet och föräldrans ansvar. Särskilt fokus i utredningsarbetet bör riktas på barnens situation och förutsättningar i handläggningen av ett mer långvarigt ekonomiskt bistånd. Detta säkerställs i både MIX del ett, två och fyra. ("MIX" eller "Instrument X" är ett standardiserat frågeformulär och en strukturerad process för framförallt nybesök inom ekonomiskt bistånd).

Handläggaren bör då särskilt beakta följande områden:

- Familjens bostadssituation
- Social situation för barn som bor växelvis eller har umgänge med förälder
- Barnens hälsa och utveckling
- Barnomsorg
- Skola/läxläsning
- Eventuella kontakter med annan enhet inom socialtjänsten eller andra myndigheter som rör barnet
- Hur ser föräldern att den ekonomiska situationen påverkar barnen?
- Vad ser föräldern som mest angeläget för barnet, hur uppnås detta?

I Socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd görs en sammanfattning av hur rätten till ekonomiskt bistånd förhåller sig till barns rättigheter enligt FN:s Barnkonvention. Utgångspunkten för barnets bästa är respekten för barnets fulla människovärde och integritet. När en åtgärd rör ett barn, ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. (11 kap. 10 § SoL) Barn som fyllt 15 år har enligt samma bestämmelse rätt att själv föra sin talan. Hänsynen till barns bästa, det så kallade barnperspektivet, innebär att barnens situation också ska uppmärksammas när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd.

Utredningar om ekonomiskt bistånd har traditionellt ett vuxenperspektiv: det är föräldrarnas situation, ekonomiskt eller i övrigt, som utreds. Men det är viktigt att handläggaren ser på situationen både ur de vuxnas och ur barnens perspektiv, särskilt när familjer har behov av ekonomiskt bistånd under en längre tid. Barns bästa kan uppmärksammas till exempel när handläggare uppmanar biståndssökande att sänka boendekostnaden. Om det innebär att ett barn måste flytta från sin invanda miljö, kamrater, daghem eller skola kan det finnas behov av att göra en analys av konsekvenserna för barnet.

Hur stor vikt barnens situation ska få måste bedömas från fall till fall. Situationen behöver inte automatiskt innebära att socialtjänsten måste bevilja eventuellt tillkommande ansökningar. Det viktigaste är att göra barnet synligt i utredningen. I andra fall kan hänsynen till barns bästa innebära att familjen ska få extra ekonomiskt bistånd för något som barnet behöver för sitt liv och sin utveckling. Socialtjänsten ska dokumentera hur barnens intressen beaktats, vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet (JO:s ämbetsberättelse 2006/07 s. 281). Det gäller oavsett om bedömningen resulterar i att ekonomiskt bistånd beviljas med hänsyn till barns bästa eller inte. Detta ska säkra att socialtjänsten tar hänsyn till barns bästa.

Socialtjänstutredningen (Socialtjänst i utveckling SOU 1999:97 s. 241) framhåller i sitt slutbetänkande vikten av att utreda barns behov i familjer med ett långvarigt bidragsmottagande. Detta synsätt innebär inte en mer generös behovsbedömning för barnfamiljer med långvarigt socialbidragsberoende. Men med en individuell behovsbedömning som grund för rätten till socialbidrag bör man ta särskild hänsyn till vad barnets bästa kräver i sådana situationer där de kan anses mer utsatta än vad som kan anses vara normalt för andra barn. Att ta hänsyn till barns bästa kan också innebära att barnfamiljer får del av särskilda satsningar, om familjen har ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Målet med dessa särskilda satsningar är att hjälpa föräldrarna att komma igång med ett arbete och bli självförsörjande. Att ta hänsyn till barns bästa i det sociala arbetet handlar alltså inte bara om pengar utan rymmer en mängd andra aspekter. För en familj som har barn med funktionsnedsättning kan det vara särskilt viktigt att beakta vilka konsekvenser ett beslut får med hänsyn till barns bästa.

Av de allmänna råden framgår bland annat att socialtjänsten i vissa fall bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå. Det gäller barns fritidsaktiviteter och i umgängessituationer. Ett annat exempel är barns behov av utrymme hos umgängesförälder.

Jämställdhetsperspektiv

Möjligheten till egen försörjning är avgörande för individens självbestämmande och möjligheten till makt och inflytande över sitt eget liv. Jämställdhetsperspektivet inom ekonomiskt bistånd innebär bland annat att alla som ansöker om ekonomiskt bistånd blir bemötta och bedömda på lika villkor och att det stöd och de insatser som erbjuds är utformade utifrån kvinnors och mäns behov. Detta säkerställs bland annat genom att använda standardiserade frågor då kvinnor och män bemöts på likvärdigt sätt och att utredningarna blir likvärdiga oavsett kön (Instrument X). I samband med ansökan resoneras kring hur biståndet ska betalas ut och om hushållet vill att försörjningsstödet ska delas upp på något sätt kan det göras. Enskild och individuell planering av vägen till egen försörjning säkerställer att det finns utrymme för individen att uttrycka om det finns exempelvis tecken på hot och/eller begräsningar i hushållet.

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Parallellt med att sökanden ges stöd för att bli självförsörjande kan han eller hon också ha rätt till ekonomiskt bistånd.

Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras. Beroende på personens situation ställs olika krav då olika personer/grupper har olika förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd bör den sökande följa den gemensamt upprättade genomförandeplanen.

1. Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?

En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.

2. Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?

Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Regionen, Migrationsverket eller Kriminalvården.

3. Vilket bistånd ska beviljas?

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde

Handlägningsprocessen

Informationsskyldighet

Socialtjänsten har en informationsskyldighet, som gäller oavsett om syftet med kontakten är att ansöka om ekonomiskt bistånd eller få allmänna upplysningar. Information som ges till sökande ska vara tydlig, lätt att förstå och tillgänglig för så många som möjligt. Information som riktar sig till särskilda grupper, såsom personer som inte behärskar svenska språket eller har en funktionsnedsättning, ska vara anpassade efter deras behov och tolk ska användas vid behov.

För att förebygga att den sökande oavsiktligt gör fel vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information om:

- sin rätt till bistånd
- vilka krav som socialtjänsten ställer på den enskilde för att vara berättigad till bistånd
- sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter
- skyldighet att anmäla ändrade förhållanden
- handlägningsprocessen och de kontroller som görs
- att lämnade uppgifter registreras i stadens socialregister

Informationsbladet "Hur går en ansökan om ekonomiskt bistånd till?" ska användas. Den skriftliga informationen ska kompletteras med en muntlig genomgång och den sökande ska ges möjlighet att ställa frågor. Det är särskilt viktigt att säkerställa sig om att personen förstår genom att till exempel ställa frågor om materialet.

Ansökan

En ansökan kan ske både muntligt och skriftligt. Huvudregeln är att ansökningsblanketten "Instrument X Del 1 ska användas och skickas ut inför alla nybesök för att säkerställa att de uppgifter och samtycken som behövs som underlag för utredningen inkommer. Informationsbladet "Hur går en ansökan om ekonomiskt bistånd till?" ska skickas ut samtidigt med tid för nybesökssamtal, finns på svenska och arabiska. Målet är att tid för nybesök ska erbjudas inom 14 dagar.

Om en ofullständig ansökan inkommer ska den som huvudregel kompletteras av den sökande. En begäran om komplettering ska ske skyndsamt. Detta kan ske genom att den sökande kallas till kontoret eller genom att en kopia på ansökan skickas hem till den sökande för komplettering. I vissa

fall kan beslut om avslag fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till att en utredning kan genomföras.

Handläggaren ska aldrig skriva på originalhandlingen ansökningsblanketten. Om ytterligare uppgifter kommer från sökande muntligt ska detta dokumenteras på kopia eller i journal som biläggs ansökan. I de fall där handläggaren kommit fram till att sökanden saknar förmåga att fylla i en ansökan, till exempel på grund av funktionsnedsättning, kan undantag göras från det kravet på sökanden. Detta ska då tydligt dokumenteras. I sådant fall ska handläggaren själv, med den sökandes samtycke, inhämta alla relevanta uppgifterna enligt 7 § FL innan beslut fattas. Dokumentationen av inhämtade uppgifter ska ske i journalanteckning.

En person som redan har lämnat in en fullständigt ifylld ansökningsblankett och som i efterhand inkommer med en elräkning eller ett medicinkvitto behöver inte fylla i en ny ansökan. Vet vi att personen ansöker om utgiften kan detta dokumenteras i en journal och biläggs ansökan för gällande månad.

Återansökan ekonomiskt bistånd

För att bedöma rätten till bistånd används Instrument X Del 1 vid nybesök och därefter används blanketten återansökan eller e-tjänsten "ekonomiskt bistånd, återansökan".

Inlämningsperiod återansökan – löpande bistånd

Den digitala e-ansökan är öppen under tiden 11 till den 10:e månaden efter, samma inlämningsperiod bör gälla även för de som lämnar in sin ansökan på annat sätt om inte annat är överenskommet. Gällande ansökningar som kommer in efter inlämningsperioden och avser föregående månad beräknas riksnorm och gemensamma hushållskostnader från ansökningsdatum och till månadens slut plus hyra och el om hushållet i övrigt uppfyller kraven för bistånd och det ej framkommit godtagbara skäl till dröjsmål med ansökan.

Utreda stöd till egen försörjning

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning. Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av 11 kap. 1 § SoL. Nämnden har inte rätt att neka till att ta emot ansökningar.

Figur 1 MIX© – att utreda med Instrument X© augusti 2020

Grunden för en utredning, utöver att bedöma rätten till bistånd eller ej, är att ta reda på orsakerna till att den enskilde inte kan försörja sig själv. Utredningsinstrumentet, Instrument X Del 2 ska användas. Instrument X Del 2 består till en del av faktauppgifter som tidigare arbete, utbildning och

insatser, men handlar fram för allt om att, i dialog med klienten, få en bild av personens erfarenheter och hur personen uppfattar sin förmåga att försörja sig, sin hälsa, hur eventuella barn har det, och sina behov utifrån tankar om framtiden. Denna del ger underlag för den fortsatta planeringen.

Grundregel: Instrument X Del 2 ska göras på båda personerna i hushållet inom 2 till 4 månader efter nybesök, undantag:

- Hushåll som troligtvis endast har ett kortvarigt behov (kortare än tre månader) tex jourärende som lider akut nöd och är utan medel (hyresskuld, elskuld, resa hem, rånad etc.) eller tillfälligt behov som tandvård och snart är självförsörjande, antingen jobb på gång eller nära exempelvis pension (Självförsörjande inom tre månader?)
- Klienter med vissa diagnoser
- Klienter som redan har optimalt med annan ersättning och bara har kompletterande bistånd
- Personer som nyligen fått barn
- Personer som väntar på nära förestående fängelsestraff och där denne ej står till arbetsmarknadens förfogande.
- Sjukersättningar/aktivitetsersättningar

Utgångspunkten för det stöd som ges ska vara att individens förmågor snarare än oförmågor sätts i fokus och präglas av en tro på att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva, individuellt anpassade insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar. Personer som är arbetsföra ska vara beredda på att ta de arbeten som erbjuds dem. Den som inte kan arbeta ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras att ansöka om sjukersättning. Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers resurser och möjligheter till återinträde på arbetsmarknaden. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga. Ur ett jämställdhetsperspektiv är det särskilt viktigt att kvinnor erbjuds stöd och insatser i lika stor utsträckning som män.

insatser som ska erbjudas är beroende av vilket hinder för självförsörjning den enskilde har. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen där fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen försörjning.

När utredningen är klar ska den både utmyнна i ett beslut rörande rätten till bistånd samt att en genomförandeplan, Instrument X Del 3, upprättas tillsammans med den enskilde innehållande vad som behövs för att nå målet självförsörjning. Första genomförandeplanen ska göras inom 2 till 4 månader för att sedan revideras löpande under hela kontakten.

Den med klienten uppgjorda planeringen i genomförandeplanen används som underlag för att bedöma rätten till bistånd, följs planeringen eller inte?

Socialtjänstens arbetssätt ska vara strukturerat och de insatser som ges ska ha tydliga mål. Vilka insatser den enskilde ska erbjudas och vilka krav socialtjänsten ställer för att ekonomiskt bistånd ska kunna beviljas ska framgå i en genomförandeplan. Genomförandeplanen ska upprättas utifrån den information som framkommit i Instrument X, Del 2. Genomförandeplanen ska innefatta samtliga förändringar som behöver komma till stånd för att den enskilde uppnå självförsörjning. Förutom arbete kan detta innebära till exempel att sköta kontakt med vården, ansöka om boendestöd, sköta språkstudier, ha kontakt med arbetsmarknadsenheten (AME), skaffa ett billigare boende om det nuvarande bedöms vara för dyrt eller söka sjukersättning, bostadsbidrag etc. Genomförandeplanen ska tas fram i samarbete med den enskilde och om han eller hon har en avvikande mening om något som står i den så ska det dokumenteras.

Samverkan med andra myndigheter och samordnad individuell plan (SIP)

Samverkan med andra myndigheter är centralt för att klienter på ekonomiskt bistånd ska få det stöd de behöver för att nå egen försörjning.

Handläggaren ska se till att klienter som har behov av samordnade insatser från socialtjänsten och hälso- och sjukvården får erbjudande om att upprätta en samordnad individuell plan (SIP) tillsammans med myndigheterna, enligt 2 kap. 7 § SoL.

Ställning ska även tas till om klienten kan vara aktuell för rehabiliterande insatser inom Höglandets Samordningsförbund. Förbundet är en finansiell samverkan mellan kommunen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Region Jönköpings län.

Samtycke till att utbyta uppgifter med andra aktörer ska inhämtas från klienten när det krävs för att utreda rätten till bistånd eller för att upprätta en samordnad planering.

Uppföljning

Genomförandeplanen ska regelbundet följas upp, datum för uppföljning ska framgå i dokumentet, och insatsens resultat ska utvärderas. Planen ska justeras utifrån resultat och framgång. Nya insatser kan då beslutas. Genomförandeplanen bör följas upp minst månad 6 efter att genomförandeplanen upprättats.

Utredning för att bedöma rätten till ekonomiskt bistånd

Medlemmar i hushållet

Som medlemmar i hushållet bör räknas

- makar
- registrerade partner enligt lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap,
- sambor enligt sambolagen (2003:376) och
- barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är underhållsskyldiga för.

Kostnaderna för en vuxen person som ingår i en hushållsgemenskap med en eller flera andra personer som inte kan betraktas som sambor, blir lägre än om han eller hon bor ensam. Det inkluderar vuxna barn som bor kvar hemma. Därför beräknas normen i dessa fall som den personliga kostnaden för ensamstående samt dennes andel av hela hushållets gemensamma hushållskostnader.

Barn och ungdomar bör räknas som medlemmar i hushållet, både där de stadigvarande bor och där de vistas under umgängestid. Nämnden bör beräkna kostnaderna efter det antal dagar barnet eller ungdomen vistas hos respektive förälder. Genom att räkna på det här sättet missgynnar man inte barn med skilda föräldrar. Barn har rätt till samma summa oavsett vilken förälder de vistas hos. Ett annat skäl är att umgängesföräldrar inte ska missgynnas i förhållande till andra familjetyper på grund av att barnet endast vistas hos honom eller henne för umgänge en begränsad del av sin tid. De 18–20-åringar som avses är främst ungdomar som fortfarande går i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförbar grundutbildning. Enligt föräldrabalken (1949:381) 7 kap. 3 § är föräldrar underhållsskyldiga för dessa ungdomar till dess de fyller 21 år. Föräldrarnas underhållsskyldighet gäller oavsett om den unge bor hemma eller i eget boende och den unge kan betraktas som en del av föräldrarnas hushåll. Dock framgår det av rättspraxis att eftersom en person som fyllt 20 år har möjligheten att försörja sig genom studiestöd så ska det inte vara en uppgift för socialtjänsten att svara för deras kostnader i samband med studier. Socialbidrag ska således i princip inte beviljas studerande som i övrigt är arbetsföra.

Boende/vistelse i kommunen

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom hyreskontrakt, aktuell hyresavi och folkbokföring. Vid andrahandskontrakt eller inneboendekontrakt ska kontroll alltid göras för att se om förstahandshyresgästen är aktuell och beviljas hyra för att förhindra dubbelutbetalningar.

Vid kontroll av folkbokföringsadress bör även kontroll göras om personen angett en tillfällig adress. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas att ändra folkbokföringsadress. Bistånd kan beviljas under utredningstid hos Skatteverket om den enskilde bedöms ha en anknytning/förankring till Vetlanda.

Skälig levnadsnivå

Biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå, enligt 4 kap. 1 § SoL. Varken lagtexten eller lagens förarbeten definierar begreppet skälig levnadsnivå närmare. Vad som avses med skälig levnadsnivå kan inte fastställas en gång för alla, det måste bland annat bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden under vilka den hjälpbehövande lever (prop. 1979/80:1 s. 186). Uttalandet görs i ett sammanhang där det ekonomiska biståndet nämns. SoL ramlagskaraktär innebär att kommunerna har stor frihet att utforma verksamheten och biståndet utifrån skiftande lokala förutsättningar och behov.

Skälig levnadsnivå innebär inte bara en nivåbestämning, utan ger också uttryck för vilken form av insats, vård och behandling, andra stödformer eller ekonomiskt bistånd som är aktuell (prop. 2000/01:80, s. 90). Därför måste nämnden väga in olika omständigheter, till exempel hur lämplig den önskade insatsen är, vad den önskade insatsen kostar i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Regeringen menar dessutom att det inte kan finnas en obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad (prop. 2000/01:80, s. 91).

Vad som är skälig levnadsnivå ska alltså knytas till enskilda personers behov. Vad som är skälig levnadsnivå i ett fall behöver inte vara det i ett annat, eftersom behoven skiftar mellan personer och över tid. Det kan vara till den enskildes fördel att socialtjänsten har en uppfattning om vad som normalt behövs för att tillgodose ett visst behov. Det gäller särskilt biståndsansökningar som är vanligt förekommande.

Individuell behovsbedömning

Rätten till ekonomiskt bistånd bygger inte på inkomstbortfallsprincipen utan på en individuell behovsbedömning. Det skiljer ekonomiskt bistånd från de flesta andra svenska bidragssystem. Ekonomiskt bistånd enligt SoL är den enda delen av de socialpolitiska systemen som är helt relaterad till det enskilda hushållets behov.

Om den enskilde har rätt till bistånd kan det beviljas för skäliga kostnader för de behovsposter som ingår i riksnormen och för ett antal andra behovsposter utanför riksnormen. Ekonomiskt bistånd kan även beviljas för behov som ligger utanför försörjningsstödet och tillhör livsföringen i övrigt. För skäliga kostnader utanför riksnormen och bistånd för livsföringen i övrigt, måste det göras en individuell bedömning av vad som är skäligt för just den sökande.

SoL förutsätter alltså att det i varje enskilt fall görs en individuell bedömning av omfattningen av hjälpbehovet. Bedömningen ska präglas av ett helhetsperspektiv på den enskildes eller hushållets totala situation. Detta hindrar dock inte att socialtjänsten arbetar med schabloniserade ersättningar för olika hushållskostnader, eftersom det ekonomiska stödet bör utformas så att det gynnar rationell metodutveckling och motverkar administrativt överarbete (prop. 1996/97:124, s. 82). Det innebär att

behovsposter som till exempel hushållsel och hemförsäkring kan schabloniseras. Men om den enskildes kostnad är högre än schablonen måste socialtjänsten bedöma om den är skälig.

Behov som tillgodoses genom försörjningsstöd

Av 4 kap. 3 § SoL framgår att försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för följande:

1. Livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon.
 - Beräknas enligt en norm för hela riket (riksnormen), som grundas på officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Om det finns särskilda skäl i ett enskilt fall ska nämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre eller lägre nivå.
2. Boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fack-förening och arbetslöshetskassa.
 - Beviljas för skäliga kostnader efter en individuell bedömning.

Försörjningsstödet är alltså uppdelat i två delar: en riksnorm och en del som avser rätt till bistånd för skäliga kostnader för ett antal andra regelbundet återkommande behov.

Riksnormen

Bestämmelser om riksnormen finns dels i SoL, dels i 2 kap. socialtjänstförordningen. Varje år fastställer regeringen riksnormen, beloppen för de personliga kostnaderna och de gemensamma hushållskostnaderna genom en ändring i socialtjänstförordningen.

I underlaget för regeringens beslut ingår vissa kostnadsberäkningar av Konsumentverket. Kostnadsberäkningarna återspeglar en skälig konsumtionsnivå, det vill säga, varken en miniminivå eller lyxnivå. Beloppen ska täcka kostnader för de produkter som behövs i ett hushåll för att man på ett tillfredsställande sätt ska kunna klara vardagens behov. I beräkningarna ingår till exempel inte utgifter för presenter, kalas eller gäster, semester, alkohol, tobak eller spel. Beräkningarna innehåller ett visst sparutrymme för inköp eller ersättning av sällanköpsprodukter, till exempel en cykel till barn eller dyrare klädesplagg. Det innebär alltså att man under en tid ska ha kunnat spara en del av beloppet i riksnormsposten för att kunna köpa sällanköpsprodukter.

Riksnormens belopp är uppdelade på olika hushållstyper och åldersintervall. I korthet baserar sig beloppet i riksnormen på följande:

- Livsmedel: Kostnader för en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost enligt Livsmedelsverkets näringsrekommendationer till frukost, lunch, middag och 2–3 mellanmål. Utgångspunkten är att man lagar all mat hemma.
- Kläder och skor: Kostnader för vanliga kläder och skor för olika årstider och väder samt för vardag, fritid och något festligare tillfällen. Utgångspunkten är normalt slitage av kläder och skor. Även tillbehör som paraply, armbandsur och väskor.
- Lek och fritid: Kostnader för vanliga fritidsaktiviteter både inomhus och utomhus samt viss motion och kultur. Även en viss kostnad för mobiltelefon ingår.
- Hygien: Kostnader för den personliga hygien inklusive hårklippning och rakapparat, varor för skötsel av småsår med mera. Preventivmedel ingår inte.
- Barn- och ungdomsförsäkring: Kostnader för premie för grupp-försäkring eller individuell försäkring som gäller för sjukdom och olycksfall.
- Förbrukningsvaror: Kostnader för toalett- och hushållspapper, batterier och glödlampor, och för dagligvaror som behövs för vård och skötsel av bostaden och av kläder och skor, till exempel disk- och tvättmedel.

- Dagstidning, telefon: Kostnader för helårsprenumeration av en dagstidning, månads- och samtalsavgifter för telefonsamtal inom Sverige.

De fem första posterna kallas personliga kostnader (livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, hygien, försäkring) och de två sista gemensamma hushållskostnader (förbrukningsvaror, dagstidning, telefon och TV-avgift). Riksnormen för ett hushåll per månad utgör summan av de personliga kostnaderna för samtliga medlemmar i hushållet och de gemensamma hushållskostnaderna.

Riksnormen anges som totalsummor för personliga kostnader och för gemensamma hushållskostnader i 2 kap. socialtjänstförordningen. Totalsummorna för de personliga kostnaderna är beräknade för barn och ungdomar i olika åldersgrupper och för vuxna ensamstående respektive samboende.

För de gemensamma hushållskostnaderna anges totalsummor som är baserade på hushållets storlek. För hushåll med fler än sju personer beräknas kostnaden för varje tillkommande hushållsmedlem som skillnaden mellan hushåll med sex respektive sju personer. För en person som inte är sambo men som ingår i hushållsgemenskap med en eller flera personer beräknas riksnormen som personliga kostnader för ensamstående plus kvoten av de gemensamma hushållskostnaderna och antalet medlemmar i hushållet.

Socialstyrelsen informerar varje år om beloppen i riksnormen på www.socialstyrelsen.se. Riksnormen ger kommunerna möjlighet att justera normen för förskolebarn med hänsyn till om de får fri lunch utanför hemmet fem dagar per vecka, till exempel inom kommunal barnomsorg. Men det finns inget skäl att tillämpa en lägre norm när barnen är hemma på grund av lov, sjukdom eller liknande och därför äter hemma. Riksnormen för barn och ungdomar i skolåldrarna 7–20 år är däremot inte uppdelad med hänsyn till om de äter lunch i skolan eller inte, utan är beräknad så att den i genomsnitt ska täcka lunch i hemmet under skollov och normal övrig frånvaro.

Riksnormsbeloppet är detsamma varje månad oavsett antal dagar i månaden, om det inte finns särskilda skäl för att räkna med en högre eller lägre norm.

Kontroll SSBTEK (sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd)

SSBTEK är en digital tjänst som ger en säker, effektiv och förenklad handläggning av ärenden inom ekonomiskt bistånd. Tjänsten gör det möjligt att via kommunens verksamhetssystem få information från statliga myndigheter och organisationer. Försäkringskassan ansvarar för den tekniska driften och support.

Vid alla ansökningar ska kontroll göras i SSBTEK om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner, bilinnehav samt om sökande aktivitetsrapporterat eller lämnat in ansökan om bidrag man kan ha rätt till.

Inkomster från utlandet

Inkomster från utlandet ska kontrolleras så långt det är möjligt.

Inkomster och tillgångar

Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste tre månadernas transaktioner uppvisas liksom specifikationen till senaste deklarationen. Kontoöversikt och kontoutdrag ska därefter kontrolleras minst var tredje månad. Slutskattsedel ska vid långvarigt behov av bistånd uppvisas en gång per år.

Saldo på hushållets konton upptas som inkomst. Undantag barn unga i familjen som har rätt till visst eget sparande.

Överföringar eller swishar mellan familjemedlemmar i det gemensamma hushållet räknas inte som inkomst, en swisch från andra än hushållsmedlemmar räknas som inkomst.

Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas.

Kvarstående medel från tidigare beviljat bistånd, max 15 % av prisbasbeloppet, ska inte betraktas som inkomst vid beräkningen, annat än i samband med en eventuell nödprövning. Därefter räknas allt utöver som en inkomst i beräkningen.

Sparmedel och andra tillgångar

Vid bedömning av biståndsbehovet tas i skälig utsträckning hänsyn till sparmedel och övriga tillgångar.

Det bör uppmärksammas att riksnormen förutsätter ett visst sparande för olika långsiktiga utgiftsposter som ingår i grundbeloppet (telefon, flerårskläder mm). För de som går på löpande bistånd kan maximalt ett sparande upp till 15% av ett prisbasbelopp godkännas (8 595 kr basbeloppet 2024). Därefter räknas allt utöver som en inkomst i beräkningen. Ett fåtal personer som kan spara del av sitt bistånd.

Kontanter, banktillgodohavanden och andra lätt realiserbara tillgångar skall i första hand i användas till den enskildes försörjning innan bistånd beviljas.

Om tillgångarna inte är omedelbart tillgängliga bör skäligt rådrum ges. Exempel på detta är bilinnehav, egen fastighet eller bostadsrättslägenhet.

Skälig tid att avyttra en bostad som representerar ett visst värde är 3-6 månader. En social och humanitär bedömning måste dock göras innan man avslår en ansökan om ekonomiskt bistånd med motiveringen att bostaden utgör ett ekonomiskt värde.

Vid en försäljning av realiserbara tillgångar bör den enskilde kunna använda intäkten till att betala eventuella lån som är kopplade till det som avyttrats utan att detta medför en sänkning av försörjningsstödet. Krav på försäljning bör endast ställas i de fall den aktuella tillgången representerar ett betydande värde samt då intäktsöverskottet av försäljningen kan anses motivera åtgärden.

Vid bedömningen av om en sökande kan tillgodose sitt behov genom egna tillgångar bör endast sådana tillgångar beaktas som den sökande kan förfoga över.

Exempel på tillgångar som inte bör påverka rätten till bistånd kan vara pensionsförsäkringar som inte kan återköpas, bankmedel som inte går att disponera pga villkor i gåvobrev, fast egendom som inte kan överlåtas pga en bestämmelse i gåvobrev eller testamente.

Hemmavarande barn och ovan jämställda grupper (se under rubrik "inkomster som inte ska beaktas") som fullgör sina studier upp till gymnasienivå får ha arbetsinkomst upp till ett basbelopp utan att det påverkar beräkningen av försörjningsstöd.

När det gäller barns tillgångar som inte är sparade medel av arbetsinkomst bör ett mindre sparbelopp upp till 15 % av basbeloppet kunna accepteras. Ett barn är dock aldrig försörjningsskyldig för sina föräldrar. Vårdnadshavare får inte heller, i sin egenskap av legal förmyndare, disponera barnets tillgångar hur som helst. Barns tillgångar får endast användas för barnets försörjningsbehov (se Föräldrabalken 12 kap). Vid prövning i det enskilda fallet måste hänsyn tas till om biståndsbehovet bedöms bli kort- eller långsiktigt och sparbeloppens storlek.

Ålderspensionärer bör kunna ha ett sparbelopp motsvarande 50 % av basbeloppet för att täcka framtida begravningskostnader, utan att det påverkar rätten till bistånd.

Tidigare inkomster över försörjningsstödsnivå

Socialnämnden bör i regel beräkna ekonomiskt bistånd utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser.

Huvudregel

Huvudregeln är att inkomster som överstiger hushållets norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan man inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd.

Försörjningsstödet är beräknat utifrån att vara en tillfällig försörjningskälla. Nivån förutsätter att människor före och efter biståndsbehovet har högre inkomster. Människor ska under dessa perioder ha möjlighet att tillgodose behov som inte ryms inom ramen för försörjningsstöd. Detta kan göra det nödvändigt att acceptera inkomster över försörjningsstödsnivån under de perioder då hushållet ej uppbär försörjningsstöd.

Undantag från huvudregeln:

- Vid nybesök görs beräkningar tre månader tillbaka innan ansökningstillfället men huvudregeln är att det görs "rena beräkningar" vilket innebär att eventuella normöverskott inte läggs till nästkommande månad om den sökande inte har varit aktuell tidigare.
- Om inkomsterna varit mycket höga, varit avsedda för en längre tidsperiod (t ex ett avgångsvederlag) eller då det gäller större utbetalningar av engångskaraktär (t ex skatteåterbäring, retroaktiva utbetalningar, arv, försäljning av egendom). I dessa fall får omständigheterna i det särskilda fallet avgöra hur många månader som ska medräknas i normen.
- För den som har en mycket låg, eller ingen, hyra. Exempelvis en ungdom som bor med sina föräldrar. I dessa fall kan man ta med inkomst de tre senaste månaderna i normberäkningen.
- Nödbistånd kan beviljas vid beräknat normöverskott (se HFD).

Hur många månader kan överskottet täcka?

Som generell regel räkna med normöverskott max 3 månader framåt. Är inkomsten mycket hög och kan tillgodose behovet längre tid, gör en individuell bedömning och informera klienter hur många månader klienten förväntas vara självförsörjande.

En vägledning för att i normfallet bedöma ett normöverskott storlek är att jämföra det med normunderskottet den sökande har haft de senaste 6 månaderna (hur många gånger större än underskottet är överskottet? Hur många månader kan överskottet täcka?)

Den sökandes möjlighet och förmåga att hantera den stora inkomsten kan också påverka bedömningen (hade sökande fått information om hur många månader aktuell inkomst bedömdes räcka innan inkomsten kom?)

- Fanns något av inkomsten kvar när den första beräkningen med inkomsten upprättades?
- Finns spelmissbruk, funktionsvarianter eller annat som påverkar förmågan att planera ekonomin?)

- Finns det oförmåga att hantera ekonomin och den sökande arbetar för att undanröja detta (till exempel söker om god man) kan det vara aktuell att i samband med detta bortse från normöverskott som i annat fall skulle medräknats.

Exempel på beräkningar

1) Nybesök, oförutsett inkomstbortfall men saknar kännedom om försörjningsstödets regler

- Räkna med föregående månads inkomster tex lön (en månadslön ska normalt sett ska räcka en månad till nästa lön) och olika ersättningar tex barnbidrag, bostadsbidrag, aktivitetsersättning mm
- Huvudregeln är att inte räkna med olika former av insättningar tex swish, uttag från egna konton som har förvärvats eller förbrukats, inte tagits med innan.
- Eventuella saldo på konton vid ansökningstillfället upptas som inkomst.

2) Nybesök, förutsägbart inkomstbortfall

När den enskilde kunnat förutse att hans eller hennes ekonomi inom en nära framtid kunde komma att bli mycket ansträngd har den enskilde en skyldighet att planera så att behov av ekonomiskt bistånd så långt möjligt undvikas eller åtminstone skjuts på framtiden. Detta kan även gälla redan förbrukade medel.

- Räkna med föregående månads inkomst Räkna med föregående månads inkomster tex lön (en månadslön ska normalt sett ska räcka en månad till nästa lön) och olika ersättningar tex barnbidrag, bostadsbidrag, aktivitetsersättning.
- Huvudregeln är att inte räkna med olika former av insättningar tex swish, uttag från egna konton som har förvärvats eller förbrukats.
- Eventuella saldo på konton vid ansökningstillfället upptas som inkomst.

3) Löpande försörjningsstöd

- Räkna med föregående månads samtliga inkomster och insättningar
- Kvarstående medel från tidigare beviljat bistånd, max 15 % av prisbasbeloppet, ska inte betraktas som inkomst vid beräkningen, annat än i samband med en eventuell nödprövning. Därefter räknas allt utöver som en inkomst i beräkningen.

Uteblivna utbetalningar - fiktiva inkomster

Utifrån dom från Högsta Förvaltningsrätten, HFD 2022:26, som ska vara vägledande ska användandet av att räkna fiktiva inkomster användas restriktivt. Har en person inte bidragit till sin försörjning genom att söka de bidrag som finns eller på annat sätt inte följt sin planering ska i första hand helt avslag göras.

Enligt förarbetena ligger i uttrycket "inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt" att den enskilde måste utnyttja alla de möjligheter som normalt står honom eller henne till buds för att försörja sig. Det krävs bl.a. att den enskilde söker de bidrag som finns, såsom bostadsbidrag, studiebidrag och a-kasseersättning (prop. 2000/01:80 s. 93 f.)

Kammarrätten ansåg emellertid i samma ärende att ansökan i en sådan situation normalt inte ska avslås helt, utan att försörjningsstödet ska minskas med det belopp som den enskilde skulle ha fått om han eller hon hade sökt bidraget, dvs. med ett belopp som har kommit att kallas fiktiv inkomst.

Huvudregeln i Vetlanda är att beräkning av fiktiva inkomster ska användas restriktivt. Det är den enskildes egna ansvar att ansöka om alla bidrag den är berättigad till. Det är den enskildes ansvar att ansöka om ersättningen i rätt tid och med rätt uppgifter. En individuell bedömning måste alltid göras utifrån den enskildes förutsättningar och då kan nedanstående beskrivningar vara vägledande.

Utebliven ersättning aktivitetsstöd/utvecklingsersättning

Vid utebliven utbetalning av aktivitetsstöd (antingen hela eller dagar) kan detta räknas fiktivt. Om ansökan inkommit för sent till Försäkringskassan eller aktivitetsrapporten till Arbetsförmedlingen, får den enskilde ersättningen nästkommande månad. Socialsekreterare ska ej räkna med inkomsten under månad 2 då ersättningen redan räknats med föregående månad. Vid behov bör socialsekreterare utreda orsaken till uteblivet aktivitetsstöd (oavsett om det avser dagar eller hela ersättningen).

Bostadsbidrag och underhållsstöd

När beslut om bostadsbidrag löper ut under tiden personen är aktuell på ekonomiskt bistånd, har den enskilde ett ansvar att ha koll på när beslutet löper ut, samt ansöka i rätt tid med rätt uppgifter för att undvika ett glapp i ersättningen. Om den enskilde inte ansöker i rätt tid skall den enskilde informeras om att hen behöver ansöka så fort som möjligt och uppvisa något som styrker att ansökan är gjord. Detta ska uppvisas INNAN beslut om ekonomiskt bistånd fattas. Efter fattat beslut skickas en begäran till Försäkringskassan.

Barnbidrag

Vid nyfött barn i hushållet räknas inte barnbidrag med fiktivt i beräkningen första månaden då det kan ta en månad för ersättningen att starta upp. Vid utebliven ansökan om ersättningsformen kan ersättningen räknas med fiktivt i beräkningen maximalt en månad. Då det är den enskildes egna ansvar att ansöka om samtliga ersättningar den enskilde är berättigad.

Aktivitetsersättning/sjukersättning

Under handläggningstiden skall ersättningsformerna återsökas genom begäran om retroaktiv utbetalning hos Försäkringskassan. Fiktiv beräkning kan ej göras.

Jobbstimulans

Syftet med jobbstimulansen är att det ska löna sig att ta ett arbete eller att utöka sin arbetstid när man uppbär ekonomiskt bistånd, genom att 25 procent av inkomsten inte beaktas vid beräkning av försörjningsstöd. Jobbstimulansen är personlig och gäller inte hushållet som helhet.

Kvalificeringsperioden

Jobbstimulansen gäller den som uppburit försörjningsstöd under sex månader i följd, även om personen flyttat mellan olika kommuner. Detta gäller också om personen haft viss inkomst av lön under perioden.

Den särskilda beräkningsregeln

Efter kvalificeringsperioden gäller beräkningsregeln för jobbstimulans under 24 månader. Perioden med jobbstimulans påbörjas oavsett om personen har inkomst av anställning eller ej. Det kan alltså gå ett antal månader av 24-månadersperioden utan att beräkningsregeln tillämpas. Perioden gäller även om den enskilde under delar av perioden är självförsörjande.

I praktiken – checklista

Enligt Socialstyrelsen får man gå till förarbetena för att vara säker på hur lagen ska tolkas.

Man bör bevaka varje biståndstagare i avsikt att fastslå och meddela när kvalificeringsperioden (6 mån) är uppnådd. Personen vet då att jobbstimulansen (den särskilda beräkningsregeln) gäller i 24 månader. Därefter måste ny kvalificeringstid uppnås innan ny jobbstimulans gäller.

Man måste alltså hålla koll på när den första kvalificeringsperioden blir uppnådd. Den första möjliga kvalificeringsperioden inföll efter första halvåret 2013. Några olika fall:

1. Nybesök – okomplicerat – efter 6 månaders kvalificering gäller jobbstimulans 24 månader.
2. Försörjningsstöd mer än 6 månader – kvalificeringstiden har uppnåtts för en tid sedan, jobbstimulansen pågår och är till viss del förbrukad.
3. Försörjningsstöd hela tiden sedan lagen genomfördes - möjlighet till jobbstimulans från och med halvårsskiftet 2013 till och med halvårsskiftet 2015 (24 månader).
4. Andra halvåret 2015 pågår kvalificeringsperioden, och jobbstimulans kan inte utgå förrän efter 6 månader. Det kan tyckas lite märkligt, men uppenbarligen har jobbstimulanden inte stimulerat tillräckligt under denna långa tid.
5. Person som tidigare haft jobbstimulans - utred när kvalificeringsperioden därefter är uppfylld.

Efter jobbstimulansen

Efter tvåårsperioden bedöms behovet av ekonomiskt bistånd på vanligt sätt. Socialnämnden får då också i varje enskilt fall bedöma om eventuellt sparande på grund av jobbstimulansen ska påverka rätten till bistånd. En ny kvalificeringsperiod om sex månader påbörjas.

(Se vidare Socialstyrelsens Meddelandeblad nr 7/2013)

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/meddelandeblad/2013-6-35.pdf>

Formalia

När en klient fullgjort kvalificeringstiden ska datum för påbörjad period med jobbstimulans noteras som en anteckning i Combine.

Under de månader som beräkningsregeln för jobbstimulans gäller skrivs hela lönen som inkomst i normberäkningen. 25 procent av lönesumman skrivs in under utgifter, rubrik jobbstimulans i beräkningen.

Barnperspektiv

Barnperspektiv innebär både att se något ur barnets synvinkel och att vuxna har barnet i sin synvinkel. Ett första steg innebär att kartlägga barnets situation och behov. Detta sker genom samtal med föräldrarna om deras barn, både vid första kontakten/nybesök eller vid uppföljningsmöten via bedömningsinstrumentens avsnitt som berör barnet. Det kan också ske genom samtal med barnet, om så bedöms lämpligt och föräldrarna godkänner det. Särskilt viktigt är att vid långvarigt ekonomiskt bistånd uppmärksamma barnets behov och situation med tydlig koppling till den ekonomiska situationen. Hushåll som har varit aktuella 10 månader eller längre räknas som långvarigt. Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet.

Barnkonsekvensanalys

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. En barnkonsekvensanalys ska göras när ett beslut får påtagliga konsekvenser för ett barn. När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver och i ärenden där det finns barn i familjen ska de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas. Berörd förälder ska göras delaktig i analysen av barnets bästa kopplat till beslutet.

I samband med att en barnkonsekvensanalys görs är det också viktigt att väga in hur beslutet påverkar föräldrarnas/möjligheter att bli självförsörjande, något som i sig är en positiv faktor för barnet.

En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utreder vilka konsekvenser ett beslut får för ett barn genom att först redovisa möjliga ställningstaganden som finns, t.ex. bifall eller avslag.

Barnkonsekvensanalysen ska sedan dokumenteras och utgöra underlag för beslut. I synnerhet vid avslagsbeslut måste det tydligt dokumenteras hur detta övervägande har skett och vilka ställningstaganden som gjorts.

Letterbox Club

Som en insats kan placerade barn i åldrarna 4 till 11 år eller som bor i familjer med långvarigt bistånd (över 10 månader) erbjudas insatsen Letterbox Club.

Letterbox club innebär att barn i åldrarna 4-11 år erbjuds olika åldersanpassade paket med böcker, spel, block mm. Varje barn som deltar får ett eget paket hemskickat till sig en gång i månaden i 6 månader. Pakten är gratis för familjerna. Insatsen är även en samverkan mellan socialtjänsten och biblioteket i Vetlanda. Insatsen görs för att stimulera språk och lusten för läsande/lärande.

Socialekreterare på vuxenenheten identifierar, informerar och erbjuder familjerna Letterbox Club som sedan till största delen administreras av placeringsenheten men själva utskicket görs av socialekreteraren på vuxenenheten.

Nedsättning eller avslag på försörjningsstöd enligt 4 kap. 5§ SoL

Lagen

”Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.” (4 kap. 5 § SoL). (Handboken Ekonomiskt bistånd sid 140)

Godtagbara skäl

Godtagbara skäl till att utebli från verksamheten kan t ex vara sjukdom hos den enskilde eller hos hemmavarande barn, besök hos Arbetsförmedling, studievägledare eller dylikt. Även andra trängande familjeangelägenheter kan vara godtagbara skäl. (Handboken ekonomiskt bistånd sid 143)

Informationsskyldighet

Information om förutsättningarna för försörjningsstöd ska lämnas muntligt och skriftligt till de som har praktik eller annan kompetenshöjande insats. Informationen behöver vara dokumenterat lämnad innan avdrag/avslag på försörjningsstödet kan göras. Dokumentera att informationen lämnats och att den studerande bekräftat att hen uppfattat den.

Ogiltig frånvaro

Om nämnden inte accepterar skälen för frånvaron görs en nedsättning av försörjningsstödet.

Innan nedsättning ska göras ska det i samtal med den enskilda ifrågasätta frånvaron, gärna tillsammans med till exempel AME eller VLC, informera om att det kan bli ekonomiska konsekvenser om närvaron inte förbättras samt att ogiltiga frånvaro inte är godtagbart inom ramen för ekonomiskt bistånd. Med anledning av att den enskilde ska göra allt man kan för att närma sig arbetsmarknaden.

Socialekreterare ska alltid ta hänsyn till individuella förutsättningar vid bedömning av vad som menas med ogiltig frånvaro.

Beräkningsmodell

- Så här gör vi för att beräkna nedsättning av försörjningsstöd vid ogiltig frånvaro från till exempel SFI, arbetsträning eller andra kompetenshöjande verksamheter. Lägg till ”fiktiv inkomst” beräknad per frånvarodag. Antal arbetsdagar i en månad beräknas till 21.
 - Ensamstående, personliga kostnader + gemensamma hushållskostnader Riksnorm 2024: $3800+1230=5030/21\text{dagar} = \underline{239 \text{ kr per dag}}$

- Sammanboende eller familj, personliga kostnader sammanboende + gemensamma hushållskostnader för 2 personer. Riksnorm 2024: 6 850 + 1360= 8 210 kr/21 dagar = 390 kr/dag
- Om den enskilde uteblir upprepade gånger och inte ändrar sig trots samtal och andra åtgärder från nämndens sida och den ogiltiga frånvaron är 10 dagar eller mer ska helt avslag på ansökan göras. Utredning av orsak till frånvaron behöver utredas ytterligare.
- Bedömning om eventuell nödprövning utifrån ett barnperspektiv ska göras.

Akut nödsituation/akut nödläge

Den enskilde har ett ansvar för att göra vad han eller hon kan för att försörja sig själv (huvudregeln). Vid ett tillfälligt nödläge föreligger dock normalt rätt till bistånd enligt SoL även om nödläget uppstår genom eget agerande. Det är den ekonomiska situationen vid ansökningstillfället och under den period som hjälpen avser som ska ligga till grund för behovsprövningen (jfr RÅ 1995 ref 56).

Vad är en akut nödsituation?

En akut nödsituation innebär att man inte har mat och/eller bostad för dagen. En akut nödsituation uppstår inte självklart så fort någon fått avslag på framställan om försörjningsstöd, eller så fort någon betalat hela sin lön till en skuld. Behovet ska vara akut, det ska finnas en framställan, och det ska finnas en utredning som på något sätt bekräftar det uppgivna akuta behovet. En framställan om akut bistånd ska utföras omedelbart, och vid behov i avvaktan på en närmare utredning vid senare tillfälle. Exempel på frågor att ställa under en utredning:

- Vad finns det för mat hemma?
- Finns det pengar kvar på något konto?
- Finns det några andra ekonomiska tillgångar?
- Finns det släkt och vänner som kan hjälpa till?
- När förväntas nya inkomster?

Genom utredningen ska handläggaren förvissa sig om att det faktiskt föreligger en akut nödsituation och att man inte klarar sin försörjning på annat sätt. Handläggaren får därvid bedöma om ytterligare utredning behövs, vilka specifikationer som måste redovisas samt om det kan krävas ett hembesök för att få ett rimligt beslutsunderlag för bedömning av en längre tids nödsituation.

Ansökan om akut nödbistånd kan avslås. Om den sökande känt till kraven för rätt till bistånd, men ändå vid upprepade tillfällen (mer än ett tillfälle) agerat på ett sådant sätt att nödläge uppstår, kan hänsyn tas till inkomster som den biståndssökande förbrukat före ansökningstillfället. Likaså om den sökande har betalat sådana kostnader som inte är att hänföra till skälig levnadsnivå strax före ansökningstillfället kan nödbistånd vägras genom avslag.

Det bör även beaktas i vilken mån den utgift som föranlett nödläget varit oförutsebar och nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå (jmf KamR i Göteborg dom den 4 november 2008, mål nr 4704 - 4705-08).

Om socialtjänsten på flera sätt erbjudit personen hjälp till att få en hållbar ekonomisk situation, exempelvis genom information om gällande regler för försörjningsstöd, erbjudande om egna medel, god man eller budget- och skuldrådgivning, men dessa erbjudanden har inte tagits emot, kan en ansökan om nödbistånd avslås. Dessa erbjudanden bör vara dokumenterade. Om den enskilde inte medverkar till utredning av nödsituationen (jmf KamR i Sundsvall den 2 juni 2010, mål 957-10) kan akut nödbistånd också vägras.

Är det fråga om engångsföreteelse och någon information inte har givits i enlighet med vad som kan utgöra skäl för avslag ska emellertid bistånd utges (jfr Kammarrätten i Göteborg dom den 28 januari 2011 i mål 1688-10)

Barn i familjer som ansöker om akut nödbistånd

Om det är en barnfamilj som försätter sig i en akut nödsituation måste det även beaktas i vilken mån föräldrarna äventyrar sina barns trygghet och säkerhet. En kontakt med mottagningsenheten bör då tas. Orosanmälan kan göras via meddelande i Combine.

Beslut

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Handlägningsprocessen, se särskilt följande avsnitt:

- Underlag till beslut
- Delaktighet i utredningen och rätten att yttra sig över den
- Beslut
- Utbetalning

Avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd

Om sökanden inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till ekonomiskt bistånd ska ansökan avslås. De skäl till att sökt bistånd ska avslås ska vara sakliga och ska framgå som motivering till beslutet. Skälen ska anges på ett sådant sätt att den enskilde förstår orsaken till beslutet. Beslut om bistånd enligt Socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Den sökande ska alltid underrättas om ett avslagsbeslut enligt 1§ eller 5§ kap. Avslagsbeslut tillsammans med besvärshänvisning ska alltid skickas till den enskilde.

Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser, dvs. ändamålet
- Hänvisning till § i socialtjänstlagen.
- Eventuell tidsperiod.
- Motivering till avslaget. I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av texten.
- Hur beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts och vilka ställningstaganden som gjorts.

Dokument som ska sparas i den digitala personakten (ekonomiskt bistånd, stöd till egen försörjning, egna medel)

Reviderad 2021-11-09

- Begäran om utbetalning retroaktivt till Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten
- Beslut från Försäkringskassan angående socialnämndens begäran om utbetalning
- Nybesöksunderlaget (underskrivet), Instrument X del 1, innan vi eventuellt gör egna kommentarer på dokumentet.
- Blanketter/dokument som är påskrivna av klient, tex samtycken, återkrav
- Brev från klient av ringa betydelse kastas, sparas i undantagsfall
- Fullmakter
- Hyresavtal
- Kostnadsförslag avseende tandvård
- Kostnadsförslag avseende glasögon
- SIP planering

- Läkarintyg och läkarutlåtanden, kommunikationsblankett SAMVERK
- *Meddelande från inkasso, elbolag, hyresvärd om el/hyresskuld (görs av administratör i samband med aktualiseringen)*
- *Underrättelser från Kronofogden om avhysning (görs av administratör i samband med aktualiseringen)*

HANDLINGAR SOM sparas hos handläggaren under handläggningen av ärendet men SKA SLÄNGAS efter att beslutstiden löpt ut (1 månad)

- Kvitton
- Fakturor
- Kopior
- Deklaration

Om du har ett ärende/ansökan, som rör löpande bistånd, har överklagats och skickats till Förvaltningsrätten spara samtliga ansökningshandlingar som inkommer fram till att beslut inkommit från Förvaltningsrätten eller efterföljande rättsprocess.

Dokumentation i enskilda ärenden

Upprättad 2023-06-26/CWN

Utgångspunkter och regler för dokumentation Vuxenheten

Dokumentation styrs av:

1. Förvaltningslagen
2. Socialtjänstlagen
3. Domar från regeringsrätten
4. Socialstyrelsen, till exempel "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten"
5. Kommunala riktlinjer (så länge dessa är lagliga)

11 kap 5 § Socialtjänstlagen:

"Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut och stödinsatser, vård och behandling ska dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse"

Alla insatser som är behovsprövade enligt socialtjänstlagen dokumenteras. Skyldigheten att dokumentera är alltså knuten till ett beslut som ger den enskilde rätt till en behovsprövad insats.

Undantag från dokumentationsskyldigheten

Dokumentationsskyldigheten är knuten till att det finns ett beslut som ger den enskilde rätt till en individuellt behovsprövad insats. Finns det inte ett sådant beslut finns det ingen skyldighet att dokumentera på individnivå. Av detta följer att information och rådgivning inte omfattas av dokumentationsskyldigheten. I de fall rådgivningen övergår till någon form av ansökan eller anmälan ska det fattas ett beslut om att inleda utredning och dokumenteras i verksamhetssystemet.

Att råd och service är undantagna från dokumentationsskyldigheten sammanhänger med möjligheten att få vara anonym.

Dokumentation på individnivå

Beslutande nämnd (socialnämnden) har högsta ansvar för arbetet inom socialförvaltningen. I nämndens ansvar ligger att se till att personalen har kunskap om och följer de regler som finns om dokumentation samt att det finns tillräckligt med tid avsatt. Det ingår i varje medarbetares ansvar att

följa reglerna kring dokumentation. Varje medarbetare har ett ansvar att flagga för om förutsättningar saknas.

Dokumentation ska finnas i alla individärenden för att garantera:

- Tillräckligt beslutsunderlag
- Den enskildes insyn i sitt ärende. Den enskilde ska fortlöpande informeras om de aktanteckningar som förs. De har när som helst rätt att begära ett utdrag ur journalen. Då en enskild begär ut handlingar, se rutin "[Begäran om utlämnande av handlingar i personakt samt registerutdrag](#)"
- Rättssäkerhet för deltagare och personal
- Underlag för planering, uppföljning och omprövning
- Upprätthålla kontinuitet vid personalbyten
- Verksamhetsplanering, budget, statistik etc
- Tillsyn över verksamheten, vid tex utredning Lex Sarah, IVO eller JO.

Dokumentationen ska säkerhetsställa att det är god kvalitet på en insats. Den ska visa om den enskilde får den insats som han/hon är berättigad. Dokumentationen har även stor betydelse för statens möjlighet att utöva tillsyn samt för forskning.

Den enskilde har alltid rätt att ta del av den dokumentation som gör i den enskildes journal. Det ska antecknad om Deltagaren tycker att något i dokumentationen är oriktigt.

Undvik förkortningar för att undvika missförstånd

Undvik ord som tillexempel mycket och ofta eftersom betydelsen av dessa är en tolkningsfråga. Försök istället att beskriva situationen objektivt.

Namn och befattning på personen som upprättat anteckningen

I alla insatser måste det, enligt socialtjänstlagen 3 kap 5 § finnas en behandlingsplan (i lagstiftningen kallad genomförandeplan). Denna ska användas som utgångspunkt för vad som antecknas i journalen. Insatsen ska enkelt kunna följas genom dokumentationen. Det ska av journalen framgå när en behandlingsplan upprättats samt när den följts upp och reviderats

Dokumentationen ska hållas ordnade så att den enskilde enkelt och överskådligt kan granska handläggning och genomförande.

Genom aktanteckningar ska man kunna följa ett ärende över tid för att se vad som hänt. Det är viktigt att inte bara dokumentera vad som faktiskt görs utan också hur situationen utvecklas för den enskilde.

Dokumentationen är viktigt vid verkställighet och/eller omprövning av insatser samt för att garantera en kontinuitet vid byte av handläggare. *Ärendet måste enkelt kunna handläggas även då ordinarie personal är frånvarande. Dokumentationen ska vara sådan att det vid varje tid är möjligt att se vilka åtgärder som vidtagits. Det innebär att uppgifterna snarast ska föras in i journalen.*

Rubrik och innehåll i aktanteckningar:

- Tydlig rubrik för att få en snabb överblick av de aktanteckningar som gjorts.
- Datum, plats, medverkande (namn samt titel). Viktigt för såväl deltagarens som personals rättssäkerhet att dokumentera vilken personal som medverkar vid ett samtal. Personal kan aldrig lämna information anonymt eller vara anonym.

- Väl strukturerad text, använd gärna punkter eller rubriker för att underlätta för strukturen på aktanteckningen.

Av texten ska tydligt framgå:

- Varifrån uppgifterna kommer
- Vilka kontakter som tagits med andra myndigheter
- Vad som är faktiska uppgifter och vad som är bedömningar
- På vilket sätt den enskilde varit delaktig
- Vad som uppnåtts i förhållande till upprättad planering och uppsatta mål. Det är viktigt att anteckningarna inte bara redovisar vad som faktiskt görs eller inte utan också redogör för hur situationen utvecklas för den enskilde.
- När det inträffar omständigheter som medför att insatsen ej fungerat som planerat.
- Hur den enskildes behov förändrats
- Om anmälan gjorts enligt 14 kap 1 § SoL (anmälan om barn som far illa)

Om klagomål förts fram

- Dokumentera klagomålet.
- Hänvisa till att kontakta enhetschef, lämna telefonnummer. Informera enhetschef.
- Klagomål som inkommer gällande handläggning ska, enligt rutin för klagomålshantering, lämnas för registrering och eventuell åtgärd till förvaltningssekreterare.
- Den enskilde kan även erbjudas att fylla i "Synpunkt Vetlanda kommun"

Inre sekretess

Mellan myndighetsutövning och AME/öppenvård råder det ej sekretess i pågående ärende. Uppgifter som omfattas av sekretess får därför lämnas mellan olika befattningshavare inom en myndighet inom samma nämnd i den utsträckning som är behövlig för en insats genomförande. Det är dock viktigt att beakta den så kallade inre sekretessen. Inre sekretess innebär att möjligheter att utbyta uppgifter ska användas med omdöme. Endast de som berörs ska informeras.

Olika gruppers rätt till bistånd och stöd

Arbetslösa

Grundregeln är att sökande ska stå till arbetsmarknadens förfogande och vara aktivt arbetssökande för att kunna ha rätt till försörjningsstöd.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande innebär i regel att vara inskriven på Arbetsförmedlingen, följa planeringen med dem samt tacka ja till insatser från dem. Deltagande hos Arbetsmarknadsenheten (AME) kan även vara aktuellt. (Handboken Ekonomiskt bistånd sid 140)

Att vara aktivt arbetssökande innebär i regel att löpande under månaden söka alla arbeten man kan ha en möjlighet att få och klara av.

Rätt till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL föreligger ej om den hjälpsökande avisat lämpligt arbete eller sagt upp sig utan giltiga skäl. Bedömning av vad som är lämpligt arbete torde ofta, men inte alltid, överensstämma med Arbetsförmedlingens bedömning.

Med arbete jämställs sådana arbetsmarknadsprogram där aktivitetsstöd utgår, exempelvis Jobb- och utvecklingsgarantin, arbetsmarknadsutbildning, arbetspraktik, utvecklingsgarantin för ungdomar och dylikt. Även grundutbildning i svenska upp till nivå C (SFI) räknas hit och det kan även i vissa fall avse annan grundutbildning för vuxna, om det bedöms att grundutbildningen på sikt kan leda till arbete.

Personer som utan godtagbara skäl inte står till arbetsmarknadens förfogande beviljas bistånd endast i den utsträckning som det är nödvändigt för att förebygga en direkt nödsituation. Normalt bör dock ingen vägras bistånd för att han inte vill arbeta utan avtalsenlig lön och utan de försäkringar som följer av en vanlig anställning.

I de fall den hjälpsökande kan bedömas vara berättigad till ersättning i form av a-kassa eller annan arbetslöshetsersättning skall det styrkas att sådan ansökan inlämnats. Kontinuerlig kontakt med Arbetsförmedlingen bör hållas speciellt i ärenden beträffande ungdomar och personer med längre arbetslöshetsperioder.

Enligt 4 kap. 4 § SoL kan nämnden kräva att en person som inte kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd deltar i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Åtgärden ska syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att försörja sig själv samt stärka möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden eller på en fortsatt utbildning. Åtgärden ska utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar. Syftet med språkplikt är att visa på att språkutbildning ökar möjligheten att få ett arbete. Det kan finnas sociala eller hälsomässiga skäl som kan ge rätt till försörjningsstöd utan krav på att delta i språkutbildning. Hur detta utformas bestäms i den enskildes individuella plan för egen försörjning. Samråd ska ske med arbetsförmedlingen. Har personen insatsen Arbetsmarknadsenheten (AME) sköts samrådet därifrån.

Av 4 kap 5 § SoL framgår att om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken, språkutbildningen eller den kompetenshöjande verksamheten. För att undvika att deltagare utnyttjas som reell arbetskraft reglerar 4 Kap 6 § SoL att den som deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 § inte ska ses som arbetstagare.

Dessa paragrafer används alltid för att tydliggöra kravställandet att delta i arbetsförberedande åtgärder men biståndsbeslut och avslagsbeslut kring ekonomiskt bistånd regleras alltid genom beslut enligt 4 kap 1 § SoL

Feriearbete

Studerande är berättigade till försörjningsstöd på samma villkor som andra sökande förutsatt att de uppfyller arbetsvillkoret samt att de saknar tillgångar.

Bistånd som förskott i lön tillämpas för den tid studerande jobbar under ferierna med högst det belopp som beviljats avseende motsvarande tid. Reducerad norm tillämpas normalt inte.

Vid KomVux-studier och vissa andra utbildningar, då höstterminen enligt studiemedelsbeskedet slutar före jul och vårterminen återupptas i mitten av januari, kan bistånd beviljas.

Behovsberäkningen görs enligt sedvanlig prövning från och med terminens slut t o m någon vecka in på vårterminen så att det nya studiemedlet hinner utbetalas (i praktiken normberäkning för en månad).

Studiemedlet är avsett att täcka uppehållet under terminen. Försörjningsstöd beviljas därför först efter det datum terminen avslutas. Datum framgår av CSN-beslutet.

En ändring av studiemedelutbetalningarna gjordes 2002, vilket innebar en större utbetalning 25 maj än tidigare. Syftet var att studerande inte skulle stå utan försörjning direkt efter terminsslutet. Därför finns även möjlighet att göra normberäkning avseende juni månad utifrån CSN:s utbetalning 25 maj

Försörjningsstöd beviljas t o m dagen innan den sökande får sin lön, eller, om han/hon inte lyckats få tag på något sommarjobb, t o m det datum utbildningen återupptages (ytterligare högst en vecka vid behov).

Försörjningsstöd beviljas enbart om arbetsvillkoret är uppfyllt. Det innebär att den sökande ska ha sökt sommarjobb i rimlig tid och omfattning, samt att detta kan styrkas. För att arbetsvillkoret ska vara uppfyllt gäller även följande:

- sökt jobb genom arbetsförmedlingen (ska styrkas med arbetssökarlista).
- delta i av kommunen anvisad kompetenshöjande verksamhet.
- sökt jobb på kommunens rekryterings/bemanningsenhet, som arbetar med att rekrytera personal till de kommunala vårddyrkena.
- ungdomar som går ut gymnasiet eller är arbetssökande och inte fyllda 25 år ska ha sökt kommunens sommarjobb.
- högskolestuderande bör ha informerat sig om sommarjobb genom högskolans service för sommarjobb.

Alla studerande som fått sommarjobb förutsätts ansöka om och få förskott på sin lön.

Lön som upptas i normberäkning ska vara jämkad.

Egna företagare

Huvudregeln är att bistånd inte utgår till att finansiera affärsverksamhet eller till att reglera skulder i sådan verksamhet eftersom en kommun bara får stötta företag med generella åtgärder. I akuta och tillfälliga situationer kan dock även egna företagare ha rätt till ekonomiskt bistånd.

Kravet på en företagare med olönsamt företag bör vara att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. I vissa fall bör företaget avslutas. Företaget är i många fall en realiserbar tillgång och det kan bli aktuellt med rådrumsbeslut avseende försäljning om behovet kvarstår.

Krav på att företagaren skall sätta sitt företag i konkurs innan rätt till bistånd inträder kan dock inte ställas. Ej heller kan krav ställas att en enskild firma med ringa eller ingen verksamhet skall avslutas innan rätten till bistånd inträder. Om bistånd beviljas ska en helhetsbedömning göras och det ska stå klart att biståndet gäller den enskildes försörjning och livsföring i övrigt.

Enskild firma

En enskild firma är ingen juridisk person utan är registrerad på företagarens personnummer. Man använder ofta samma bank även om man kan ha ett separat konto för företagets affärer. Finns inte företagstransaktioner på ordinarie bank bör ytterligare bankkonton efterfrågas. Alla likvida medel kan företagaren utnyttja.

Aktiebolag

Ett aktiebolag är en juridisk person och har eget organisationsnummer. Ett handelsbolag har flera ägare och är också juridisk person med eget organisationsnummer. Den som ytterst äger och kontrollerar ett företag ska vara registrerad som "Verklig huvudman" hos bolagsverket.

Styrelsearvode eller liknande ersättning

Ett styrelsearvode eller en liknande ersättning som ett aktiebolag eller en annan juridisk person betalar ut till en styrelseledamot eller en suppleant i en styrelse är skattepliktig och man bör kunna se det via kontrolluppgifter och insättningar på konto. Det är ovanligt med styrelsearvoden i mindre företag.

Momsbefriad verksamhet

Den som har en försäljning där beskattningsunderlaget inte överstiger 30 000 kronor under ett beskattningsår omfattas av befrielse för moms. För information om företaget är registrerat för moms, F-skatt och som arbetsgivare: Googla på "hämta företagsinformation" så kommer man till Skatteverkets hemsida och kan där skriva in organisationsnumret. Informationen kommer direkt via mail.

Vilka underlag kan hämtas in?

När klienten äger ett företag så kan dessa underlag begäras in för att utreda ekonomin:

- Kontoutdrag från bank
- Resultatrapport för hela pågående året samt för de senaste månaderna. Resultatrapporten visar vad klienten köpt och sålt i sitt företag
- Balansrapport för förra året samt senaste månaderna. Balansrapporten visar tillgångar och skulder i företaget.

Personer som beviljats Starta eget-bidrag

Personer som beviljats Stöd till start av näringsverksamhet (starta eget-bidrag) kan efter särskild prövning och samråd med Arbetsförmedlingen beviljas försörjningsstöd till normutfyllnad under högst sex månader. Efter tre månader ska samråd med Arbetsförmedlingen följas upp, och uttag ur firman bör redovisas.

Föräldralediga

Föräldralediga klienter ska ta ut föräldrapenning på den högsta nivå de är berättigade till sju dagar i veckan. Föräldrapenningdagar behöver inte nyttjas innan barnets födelse. Föräldralediga klienter med bristfälliga kunskaper i svenska bör delta i tillgängliga språkträningsinsatser, såsom svenska för föräldralediga. Klienten ska planera för sin försörjning i god tid innan föräldraledigheten upphör, genom att söka arbete eller annan sysselsättning samt ställa barnet i kö till förskola så snart det är möjligt utifrån kommunens eller den enskilda förskolans regelverk. När barnet fyller ett år ska föräldrarna acceptera erbjuden barnomsorgsplats så att båda föräldrarna, under förutsättning att de är arbetsföra, kan ställa sig till arbetsmarknadens förfogande på heltid.

Gymnasiestuderande ungdomar

Föräldrarna är underhållsskyldiga för sina barn under den tid de genomgår gymnasieskola eller annan jämförlig grundutbildning.

"Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller 18 år. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt, är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess att barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning" (Föräldrabalken 7 kap. 1 §).

I de fall föräldrarna är försörjningsskyldiga och uppbär ekonomiskt bistånd räknas barnen in i familjen vid biståndsbedömning.

Indraget CSN-bidrag för gymnasiestuderande över 18 år

När gymnasiestuderande ungdomar har otillräcklig närvaro i skolan och därmed inte uppfyller kraven för att få studiebidrag kan detta dras in. Konsekvensen kan bli att familjens bostadsbidrag eller andra förmåner även påverkas av detta eller dras in. Kammarrätten har i dom, 2018–5946, fastslagit att för myndig elev som är inskriven i gymnasiet kan krav ställas på deltagande i gymnasieutbildningen på ett sådant sätt att de bidrag som förutsätter sådana studier kan betalas ut. Om det inte finns några acceptabla skäl till frånvaron ska de möjliga inkomsterna i form av CSN-bidrag och bostadsbidrag

eller övriga förmåner räknas som en inkomst i normberäkningen. Ungdomen har även valmöjligheten att avsluta sina gymnasiestudier och istället ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. En individuell bedömning ska alltid göras.

Gymnasiestuderande ungdomar som avbryter sina gymnasiestudier

Hemkommunen ska enligt lag (29 kap 9 § skollagen) erbjuda individuella åtgärder som i första hand ska syfta till att motivera unga att påbörja eller återuppta en utbildning. En hemkommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen är sysselsatta som har fullgjort sin skolplikt men inte fyllt 20 och inte fullgjort utbildning på nationellt program, gymnasieskola eller motsvarande utbildning.

För den ungdom som inte går i gymnasiet erbjuder kommunen olika insatser för att kunna komma tillbaka till skolan eller vidare i arbete. Det är KomBack som ansvarar för det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) som gäller för ungdomar 16-25 år. Exempel på insatser är studie- och yrkesvägledning, hitta alternativa skolformer eller praktikplatser, kontakter med myndigheter eller att skriva jobbansökningar.

Ungdomar 18-20 år som avbryter sina gymnasiestudier bör kunna uppvisa en genomtänkt planering för sin försörjning för att vara berättigade till försörjningsstöd och de bör redan ha kontakt med KomBack och KAA. I annat fall hänvisas de dit. Finns det ingen annan konkret planering innebär arbetsvillkoret att vara anmäld på Arbetsförmedlingen och aktivt arbetssökande.

Gymnasiestuderande ungdomar i eget boende

”Föräldrarnas underhållsskyldighet gäller oavsett om den unge bor hemma eller i eget boende och socialtjänsten bör normalt betrakta den unge som en del av föräldrarnas hushåll” (Ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen). Detta gäller även om barn och föräldrar bor i skilda kommuner. Den unge har dock rätt att göra en framställan om bistånd. I normalfallet kan framställan avslås med motiveringen att föräldrarna är försörjningsskyldiga.

Om föräldrarna försummar sin försörjningsskyldighet hänvisas den unge till mottagningsenheten för hjälp att få föräldrarna att fullgöra sin försörjningsskyldighet. Rätten till förlängt underhållsstöd upphör om den unge flyttar till eget boende. Enligt föräldrabalken kvarstår dock föräldrarnas underhållsskyldighet om den unge studerar på gymnasieskolan. I sådana fall kan den unge behöva hjälp att avtala med föräldrarna om underhåll.

Bedömer mottagningsenheten eller utredningsenheten för barn och unga, efter utredning, att bortse från föräldrarnas försörjningsansvar ska ärendet behandlas i socialnämnden där beslut fattas om att överta hela eller del av föräldrarnas försörjningsansvar. Detta bör dock ej ske utan vårdnadshavarens medgivande.

I vissa fall, då den unge påbörjat sin gymnasieutbildning senare än vanligt pga. att han/hon inte fått det elementära stöd av föräldrar under sin uppväxt som anses rimligt, kan försörjningsstöd utgå för att fullfölja grundläggande gymnasiestudier. Dock längst till han/hon fyller 21 år. Det kan handla om unga som varit placerade på behandlingshem eller invandrarungdom som kommit till Sverige utan föräldrar. I de fall försörjningsstöd beviljas oaktat föräldrarnas försörjningsansvar beviljas normen för personliga kostnader för en ensamstående vuxen.

Makars försörjningsskyldighet vid skilda boenden

Utgångspunkten är att makar är försörjningsskyldiga för varandra även om dessa har olika adresser och bostadsorter. Detta gäller även om den ena är bosatt i annat land. Sedvanlig utredning och prövning ska göras. Den enskildes börda att pretera utredningsunderlag får dock inte bli orimlig.

Makars och sambos försörjningsskyldighet

Vid bedömningen av om rätt till bistånd föreligger kan enligt praxis ansökan avslås även för andra familjemedlemmar när en av sökandena inte anses ha rätt till bistånd. Detta gäller även om sökandena uppger sig inte ha gemensam ekonomi och sammanboendet endast pågått under en kort tid. (Enligt ett avgörande från Högsta Förvaltningsdomstolen RÅ 1995 ref. 48)

Makar som ansökt om äktenskapsskillnad

Utgångspunkt är att personer som är gifta med varandra gör en gemensam ansökan om ekonomiskt bistånd. Bådas inkomster och utgifter och eventuella tillgångar upptas i beräkning och bedömning. Hur lång tid det tar innan ansökan om äktenskapsskillnad går igenom, beror på om det finns barn i hushållet och om ansökan är gjord gemensamt. Finns det barn i hushållet som är under 16 år föreligger alltid en betänketid på 6 månader till dock högst ett år. När 6 månader förlöpt måste tingsrätten meddelas om ansökan ska fullföljas eller inte. Under tiden ansökan om äktenskapsskillnad löper på anses makarna ha ett gemensamt försörjningsansvar. Görs avsteg ska detta tydligt motiveras.

Studerande med SFI, svenska för invandrare

Närvarokontroll SFI görs regelbundet en gång i månaden via representanter med Vetlanda Lärocenter VLC). Vid ogiltig frånvaro från SFI är det aktuellt med avdrag per frånvarodag utifrån ovanstående beräkningsmall. Vid mer omfattande frånvaro kan avslag ges på försörjningsstödet.

Klienter som är anvisade via AF till SFI studier har aktivitetsstöd. Närvarokontroll även för dessa klienter görs via VLC.

Vuxna studerande

Vuxna studerande skall i första hand försörja sig genom samhällets studiestödssystem (CSN) eller motsvarande. Som grundregel gäller att försörjningsstöd för studier på gymnasial eller eftergymnasial nivå inte beviljas under studietiderna. Från grundregeln kan undantag göras då särskilda skäl föreligger. Studiemedel och studielån bör anses gälla terminsvis.

Försörjningsstöd kan dock beviljas som komplement till studiestöd för vuxenstuderande på grundskolenivå. För att försörjningsstöd ska beviljas måste följande villkor vara uppfyllda:

- Den sökande är arbetslös vid studiernas påbörjande och bedöms i samråd med arbetsförmedlingen ha mycket begränsade möjligheter att erhålla ett arbete utan den aktuella utbildningen. Annan arbetsmarknadsåtgärd är ej aktuell. Den sökande uppbär högsta möjliga studiestöd, men behöver inte ansöka om lånedelen.
- Handlar det om parallella studier, dvs att studierna omfattar både grundskole- och gymnasienivå, ska fullt studiemedel (både bidrag och lån) vara sökt för den del som avser gymnasiestudierna. För den del som avser grundskolestudier ska studiebidrag vara sökt.

Kostnad för litteratur kan räknas som godtagbar kostnad för sökande som uppfyller grundvillkoret.

För studerande finns också i särskilda fall andra bidrag och lån att söka, mer info hos CSN. CSN är tuffa i sina bedömningar av ansökan om förlängning av studiemedel. Då man är klar med grundläggande utbildning blir man berättigad fler veckor på gymnasienivå. Studiemedelsveckorna förbrukas även om man bara utnyttjar bidragsdelen. SFI och dagfolkhögskola bör inte berättiga till studiemedel. Skolans mål är att respektive utbildning ska klaras av under den tid man blivit berättigad studiemedel.

Bedömning av försörjningsstödet vid studier

Socialförvaltningen kräver att alla tar ut bidragsdelen så länge detta är möjligt. Socialförvaltningen ska efterfråga studieplan och studieresultat. Skulle någon inte klara av utbildningen på den studiemedelsberättigade tiden krävs ett samråd med skolan och en kompletterande studieplan, för att försörjningsstöd ska kunna beviljas.

Grundläggande studier

Den studerande ska utnyttja studiemedlets bidragsdel så långt det går. Efter samråd med skolan och kompletterande studieplan kan personen beviljas försörjningsstöd ytterligare en överenskommen tid på grundläggande nivå, även om eleven förbrukat sina studiemedelberättigade veckor. Bedömning görs tillsammans med enhetschef.

Yrkesspår

Yrkesspår kan gälla personer som kommit från SFI:s nivå C, eller personer som gått grundläggande studier men behöver påfyllning. Den studerande ska utnyttja studiemedlets bidragsdel så långt det går.

Yrkesspår räknas som grundläggande studier, och personen kan komma att förbruka beviljade studiemedelsveckorna på den grundläggande nivån. Efter samråd med skolan och kompletterande studieplan kan personen beviljas försörjningsstöd för fortsatta studier en överenskommen tid på grundläggande nivå, även om eleven förbrukat sina studiemedelberättigade veckor. Bedömning tillsammans med enhetschef

Gymnasiestudier

I normalfallet förutsätts att gymnasiestuderande försörjer sig genom de möjligheter studiemedelssystemet ger. Handlar det om parallella studier (både grundskole- och gymnasiestudier) förutsätts att fullt studiemedel (både studiebidrag och studielån) söks för den del som avser gymnasiestudier. En del elever kan förbruka sina 80/120 veckor på gymnasienivå utan att bli klara. Efter samråd med skolan och en kompletterande studieplan kan personen beviljas försörjningsstöd återstående tid, trots att han går på gymnasiet. Det lär i så fall handla om högst ytterligare en termin, undantag kan göras men ska användas restriktivt. Bedömning tillsammans med enhetschef.

Studerande med aktivitetsstöd

Studier till och med gymnasienivå anvisade av arbetsförmedlingen betraktas som en arbetsmarknadsåtgärd och kompletterande ekonomiskt bistånd kan beviljas. Individuella bedömningar i enskilda ärenden kan göras. Vid eftergymnasiala utbildningar hänvisas till CSN-medel. (Vetlanda Beslut SO 2021/235 § 18)

För arbetssökande som är i behov av reguljära studier ska studierna som regel finansieras av studiemedel eller studiestartsstöd. Arbetssökande kan, i de fall där det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat, även erbjudas möjligheten att studera med aktivitetsstöd i upp till 12 månader. Ett exempel på när studier med aktivitetsstöd kan vara motiverat enligt Arbetsförmedlingen är när det bedöms vara det lämpligaste sättet att få en individ att påbörja studier. Ett annat exempel är när den arbetssökande bedöms vara i behov av utbildning men inte uppfyller villkoren för studiemedel eller studiestartsstöd.

För att individen ska ha rätt till studiemedel hos CSN måste t.ex. individen ta ett visst antal poäng per heltidsvecka och individer som studerat tidigare måste ha klarat kraven på studieresultat för att få nya studiemedel.

För individer som har ett aktivitetsstöd på lägsta nivå kan det krävas ett kompletterande försörjningsstöd för att klara sin försörjning. Programdeltagare kan anvisas att söka studier och få möjlighet att studera upp till 12 månader med aktivitetsstöd. Aktivitetsstödet räcker dock inte alltid till den enskildes försörjning.

De individer som inte kan försörja sig på sitt aktivitetsstöd kan söka ekonomiskt bistånd inom ramen för den kommunala socialtjänsten för att uppnå en skälig levnadsnivå. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska den enskilde dels sakna inkomster och andra möjligheter för sin försörjning, samt dels uppfylla kraven på att stå till arbetsmarknadens förfogande. Bedömningar i enskilda ärenden kan göras. Vid eftergymnasiala utbildningar hänvisas till CSN-medel.

Studierande med studiestartsstöd

I juli 2017 införde regeringen ersättningsformen studiestartsstöd, som syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet består av bidrag utan inslag av lån och ska utgöra ett komplement till studiemedelssystemet. För att kunna få studiestartsstöd måste personen uppfylla vissa kriterier och godkännas av kommunen.

För att studiestartsstödet ska nå önskad effekt är det viktigt att det möjliggör studier för målgruppen. Kompletterande ekonomiskt bistånd kan därför beviljas till studierande med studiestartsstöd, under förutsättning att planeringen skett i samverkan med socialsekreterare och att personen i övrigt uppfyller kraven för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd. Studierna som godkänns ska vara tydligt inriktade mot självförsörjning. Om studierna med studiestartsstöd planeras som ett första steg mot vidare studier bör det i bedömningen vägas in om den sökande efter perioden med studiestartsstöd kan bli självförsörjande genom ordinarie studiemedel.

Vuxenstudierande gifta – sammanboende

Den som går på gymnasial/eftergymnasial utbildning har som regel inte rätt till bistånd. Om en av parterna i en familj eller i ett samboförhållande studerar och har inkomst i form av studiemedel med eventuella tillägg eller extrainkomster, gäller försörjningsskyldigheten mellan sambor/gifta.

Avstår den studierande från arbete eller att stå till arbetsmarknadens förfogande till förmån för studier, och av den anledningen får en lägre inkomst, bör försörjningsstöd inte beviljas. Anses studier vara en förutsättning för en framtida försörjning bör det ej krävas att en studierande med studiemedel ska avbryta sina studier och i stället stå till arbetsmarknadens förfogande för att familjen ska vara berättigad till försörjningsstöd. Har den studierande en kort studietid kvar kan försörjningsstöd beviljas till studierna avslutas.

I normalfallet bidrar den studierande genom studiemedlet till sin del av hushållets kostnader, och det rekommenderas då i första hand att normberäkning görs för hela familjen, och att studiemedel med eventuella tillägg tas med i inkomstberäkningen. Hänsyn tas till kostnader för studielitteratur, resor till studieorten etc. (se vidare Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd).

Personer som utsätts för våld i nära relationer

Enligt socialtjänstlagen har socialnämnden ett särskilt ansvar vad gäller personer som utsätts för våld eller hot om våld. "Till Socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation" (5 kap 11 §

Sol). Skrivningen har betydelse för hur vi bedömer försörjningsstöd, både i akuta situationer och mer långsiktigt.

Bedömning vid misstanke eller kännedom om våld i nära relationer

Om en handläggare inom vuxenheten misstänker eller får kännedom om att en klient är utsatt för våld i nära relation, ska en bedömning göras. Bedömningen ska utvisa om det finns behov av akut skydd, om det finns barn som bevittnat våld, samt om personen vill ha stöd i form av kontakt med Mottagningsenheten som kan bidra med konsultation vid bedömningen. Det är mottagningsenheten som bedömer och beviljar akut stöd och eventuella bistånd för den våldsutsatta, eventuella barn och även erbjuder stöd för våldsutövaren.

En utgångspunkt vid prövningen av ekonomiskt bistånd är normalt att alla inkomster och tillgångar räknas som gemensamma för makar, registrerade partner och sambor. Normalt ska den ena parten i ett par inte kunna få bistånd för egen del utan att den andres inkomster eller tillgångar beaktas. Om en person som utsätts för våld eller andra övergrepp ansöker om ekonomiskt bistånd kan man i första hand försöka hjälpa honom eller henne att få ut pengar från den andra parten. Ekonomiskt bistånd kan beviljas i väntan på att den andra parten bidrar med sin inkomst eller uppfyller de krav som nämnden ställer på honom eller henne. Om den andra parten vägrar att skjuta till pengar måste en bedömning göras i det enskilda fallet.

Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension

Personer som är 66 år och äldre som har låg eller ingen pension och ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd istället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Pensionsmyndigheten ska beviljat bistånd återsökas.

Personer med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om ekonomiskt bistånd till exempelvis tandvård eller glasögon kan beviljas detta efter sedvanlig prövning av deras egna möjligheter att betala dessa utgifter.

Personer med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även i de fall där det kan finnas svårigheter så som missbruk eller psykisk ohälsa. Personer med denna typ av problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från Regionen och här samverkan mycket viktig.

Kravet på att stå till arbetsmarknaders förfogande gäller de personer som inte kan försörja sig men som kan arbeta, dvs. de personer som har arbetslöshet som sitt huvudsakliga försörjningshinder. Detta gäller inte på samma sätt om personen har nedsatt arbetsförmåga t.ex. den som är sjuk, eller den som har behov av annat stöd i form av social eller medicinsk rehabilitering. I vissa fall kan den enskilde alltså behöva andra insatser innan det kan ställas krav på att den enskilde ska stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid. Personer kan behöva hjälp för sina sociala problem och socialtjänsten ska tillsammans med dem planera för hur de på lång sikt ska kunna nå självförsörjning. Socialtjänstlagen ger inget utrymme för att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd enbart på grund av att den enskilde inte accepterar en viss behandling eller vissa insatser för att komma tillrätta med sina missbruks- eller hälsoproblem. Det är socialtjänstens ansvar att arbeta på ett sådant sätt att den enskilde blir motiverad till att förändra sin situation. (Handbok Ekonomiskt bistånd sid 144)

Personer långvarigt försörjningsstöd och nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

I Vetlanda pågår sedan december 2019 ett arbete för att genom rätt stöd få personer till egen försörjning.

Målgruppen är personer inom försörjningsstöd som:

- är mellan 20–60 år
- har långvarigt försörjningsstöd (minst 10 månader)
- riskerar att hamna i långvarigt försörjningsstöd
- har nedsatt arbetsförmåga pga. funktionsnedsättning och/eller psykisk och/eller fysisk ohälsa och bedöms av socialtjänsten eller av den enskilde själv, inte redo för de krav som arbetsmarknaden och arbetsförmedlingen ställer.
- inte har missbruksproblematik

Syftet är att identifiera och ta tag i ärenden som ”fastnat” eller riskerar att fastna i försörjningsstöd. Genomföra fördjupad kartläggning, koordinera/samordna och ha motiverande samtal, för att identifiera möjliga vägar till självförsörjning för individen.

Målet är att individen ska hamna i rätt försörjning. I första hand sträva efter att få använda sin arbetsförmåga till att bli självförsörjande, men i vissa fall kan resultatet bli sjukersättning genom Försäkringskassan. Mål för den enskilde är att den ska stärkas i sitt mående och bli självständig och självförsörjande. Målet för samhället är att människor ska hamna i rätt försörjning och att försörjningsstöd ska återgå till att vara en kortsiktig insats.

[Kommunikationsblankett – förenklad kommunikation mellan socialtjänst och sjukvård i Vetlanda kommun](#)

Målet för alla personer som uppbär ekonomiskt bistånd från socialtjänsten är att de ska bli självförsörjande genom arbete eller annan rätt försörjning. Grundregeln för att erhålla ekonomiskt bistånd är att personen ska stå till arbetsmarknadens förfogande. I de fall då individen inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande eller delta i planerade insatser från socialtjänsten, ombeds individen att styrka denna oförmåga med ett intyg från sjukvården. Finns det medicinska grunder för en sjukskrivning så ska läkarintyg användas i vanlig ordning.

Vi har personer som inte sjukvården, trots ohälsa eller upplevd ohälsa, sjukskriver på grund av att de inte har något att sjukskriva ifrån. I dessa ärenden ska socialsekreteraren, efter samtycke, skicka en ”kommunikationsblankett” till Rehabkoordinatören på aktuell vårdcentral.

Syftet med blanketten är att underlätta kommunikationen mellan socialtjänsten och sjukvården, att få ett tydligare underlag för att förbättra möjligheterna till adekvat rehabilitering för individen. Informationen som framkommer i blanketten ligger till grund för planering av kommunens insatser, där planeringen utgår ifrån den aktivitetsnivå individen anses ha och som utifrån hälsan är rimlig att kräva.

Kommunikationsblanketten ska användas i alla ärenden där vi behöver få en tydlighet kring en persons arbets- och aktivitetsförmåga, och rimlig nivå att börja på för att testa detta. Blanketten ska alltså användas både gällande individer inom Rätt stöd - rätt försörjning, men även andra individer som får insatser från socialtjänsten.

- Kommunikationsblanketten skickas alltid från socialtjänsten till vården.
- Det ska formuleras så tydlig fråga som möjlig så att vården får bästa bild av vilken aktivitet personen ska bedömas mot.
- Det kan framföras önskemål om SIP-möte i blanketten, men kallelse/bokning ska ske på SIP-blankett eller genom muntlig tidsbokning mellan parterna.

- Det är socialtjänsten som är ansvariga för att skicka kopia till individen i fråga, när blanketter har returnerats.

Personer med missbruk beroende

De krav som kan ställas enligt socialtjänstlagen kan inte användas på samma sätt för sökanden som har allvarliga missbruksproblem. Vid missbruksproblem är det viktigt att alla verksamhetsområden inom socialtjänsten där personen är aktuell samverkar och arbetar tillsammans med personen. Samverkan med andra myndigheter så som Regionen kan även vara aktuellt.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. En individuell bedömning behöver göras gällande de krav som ställs på arbetsökande i övrigt. Kravet på att delta i praktik eller kompetenshöjande verksamhet kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling. Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel "Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet".

Om en sökande med denna typ av problematik inte medverkar, helt eller i stor utsträckning, i socialtjänstens arbete för att utarbeta en förändringsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemens påverkan på den sökandes möjligheter att till exempel stå till arbetsmarknadens förfogande, innan ställning tas till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka hans eller hennes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra verksamhetsområden inom socialtjänsten och med regionen. Samverkan kräver dock alltid samtycke från den enskilde.

En individuell bedömning behöver göras gällande de krav som ställs

Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands

Huvudprincipen är att bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse. Socialtjänstens vistelsebegrepp ska däremot inte tolkas så att den som får ekonomiskt bistånd har reseförbud. En kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige påverkar alltså inte rätten till bistånd så länge personen uppfyller de krav som ställts för rätt till bistånd. Med tillfällig vistelse menas en kortare resa på en eller ett par veckor. En resa ska ske i samråd med socialtjänsten. En bedömning görs i varje enskilt fall. Vid bedömningen ska beaktas resans påverkan för den enskilde att bli självförsörjande och hur det påverkar fortsatt behov av bistånd, t.ex. om pengarna kunde ha använts till personens uppehälle.

Utgiftsposter – vägledning

Avgift för barnomsorg och hemtjänst

Avgift för kommunal barnomsorg godtas. Vid biståndsbehov som ej är tillfälligt skall möjligheten till avgiftsnedsättning alternativt avgiftsbefrielse i första hand undersökas. Det åligger den enskilde att begära jämkning och visa underlag/beslut.

Avgift för kabel-TV

Avgift för kabel-TV godtages endast i de fall den enskilde inte själv kan välja om han vill ha kabel-TV eller inte.

Bankkort

Utbudet av bankkort utan årsavgift är numera ytterst begränsat. Den som uppbär försörjningsstöd har därför utöver norm normalt rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL avseende kostnaden för bankkort för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Barns tillgångar

”Följande inkomster ska inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 1 §

1. hemmavarande barns inkomster av eget arbete,
2. hemmavarande skolungdomars inkomster av eget arbete, om skolungdomarna är under 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

Inkomster som avses i första stycket får dock beaktas vid tillämpning av 1 § till den del de överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. (4 kap 1a§ SoL) Enligt Socialstyrelsens riktlinjer för ekonomiskt bistånd bör barn kunna ha ett sparade upp till 15 procent av basbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Barn är aldrig försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar men tillgångar hos ett barn kan beaktas när det gäller barnets del av försörjningsstödet eller en ansökan om ekonomiskt bistånd som avser barnet. Endast tillgångar som i realiteten kan disponeras bör tas med vid bedömningen.

Det är viktigt att göra en individuell bedömning i det enskilda fallet.

Barnstöd

För föräldrar som erhållit ekonomiskt bistånd minst 4 av de senaste 6 månaderna görs en höjning av barns fritidspost med 500 kr per barn vid utbetalningen i slutet av juni samt 300 kr per barn vid utbetalningen i slutet av december. Barn i detta fall avser åldersgrupp 0–18 år samt upp till 21 år i de fall då föräldrars försörjningsansvar gäller. Höjningen avser också umgängesbarn där det förekommer ett regelbundet umgänge. Med regelbundet umgänge menas en övernattning minst varannan helg eller motsvarande.

Bil eller andra fordon

Bil innehav är inte en generell rättighet även om tillgång till bil underlättar vardagen. Tillgång till bil kan dock i undantagsfall vara nödvändigt för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå enligt socialtjänstlagen. Detta om tillgång till bil bedöms som nödvändigt på grund av exempelvis sjukdom, funktionshinder, sociala skäl eller för resor till och från arbete eller utbildning då allmänna kommunikationsmedel saknas.

Bil innehav och innehav av andra fordon såsom tex motorcykel, moped, husvagn, släpkärra ska ses som kapitaltillgång. Det kan i samband med avyttring av fordon vara aktuellt att fatta rådrumsbeslut. Rådrumsbeslutet fattas på en månad och följs upp. Det kan eventuellt behöva förlängas en månad.

Vid bedömning av eventuellt godkännande behöver följande frågor ställas.

- Om personens hjälpbehov bedöms bli kort eller långvarigt
- Hushållets behov av bil? Kan det tillgodoses på annat sätt?
- Om den enskilde pga funktionshinder har en specialanpassad bil bör den godtas oavsett värde.

Bistånd till arbetsresor med bil beviljas enbart om billigare färdväg saknas. Vid beräkning av nödvändig körsträcka inkluderas resor till och från förskola/fritidshem eller motsvarande.

Om bilinnehav beviljas utgår ersättning med 25 kr/mil enligt Riksskatteverkets norm för skattefri milersättning. Ersättningen ska då täcka omkostnader som drivmedel, skatt, försäkring och övriga driftskostnader (t ex reparationer).

Enligt Socialstyrelsen ska den biståndssökande vid en försäljning kunna använda överskottet till att betala eventuella lån (ej reparationer) som är kopplade till bilen.

När bedömning har gjorts att hushållet har behov av bil, ska bilens värde inte överstiga ett halvt prisbasbelopp.

Behöver bilen värderas kan man få vägledning via nätet: www.bilpriser.se eller www.KVD.se
När en uppskattning av fordonets värde behöver göras tex (10 000–15 000 kr) används det lägsta beloppet vid beräkning.

Avslagsbeslut fattas i ärendet så länge som fordonet inte avyttras. Om redovisning inte görs gällande försäljningsbelopp efter rådrumsbeslut och fordonet är avregistrerat från klienten, räknas värdet av fordonet med under en period om en månad eller om värdet var högt 3 månader.

Bilbarnstol

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd till kostnad för bilbarnstol görs individuell prövning av den sökandes behov. Finns särskilda skäl till resor med barnet annat än med buss?

Har bedömningen gjorts att bilinnehav godtas beviljas vid behov också ekonomiskt bistånd till kostnad för bilbarnstol. I de fall ekonomiskt bistånd till kostnad för bilbarnstol beviljas hänvisas till inköp av begagnad bilbarnstol. Ekonomiskt bistånd till kostnad för bilbarnstol utgår med maximalt 1,5% av prisbasbeloppet.

Boendekostnad

Utgångspunkten vid bedömning av vad som är skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Utgångspunkten för fastställande av belopp görs utifrån det kommunala bostadsbolagets priser. Summan uppräknas årsvis utifrån hyreshöjningar som görs inom det kommunala bostadsbolaget. Lägenheter som är valda ligger främst på en sådan hyresnivå att det också finns flera alternativ till en lägre kostnad och de dyraste alternativen är inte medtagna. Hänsyn har dock även fått tas utifrån det faktiska bostadsbeståndet. Skäligt rådrum för lägenhetsbyte tillämpas. Byte av lägenheten för att minska kostnader kan i praktiken vara omöjlig om det inte finns sådan lägenhet ledig i bostadsbeståndet.

Vill den sökande, under pågående bidragstid, byta till boende som medför ökad boendekostnad, bör samråd ske med socialförvaltningen för att säkerställa att den högre boendekostnaden accepteras i biståndsberäkningen. Enligt rättspraxis kan samråd inte krävas, det är behovet och omständigheterna som avgör om bytet varit nödvändigt. Om kostnad till dyrare lägenhet inte godtas kan den tidigare nettohyran, oavsett ny hyra och nytt bostadsbidrag, utgöra riktmärke för hur den godkända hyran ska beräknas. Sådan reducering av hyresbeloppet bör dock inte göras under längre tid än ett år. Därefter kan en höjning av gamla hyran på 3 procent per år godtas.

Kvarboende ungdomar som fyllt 18 år

Personer över 18 år som bor kvar i föräldrahemmet och där föräldrarnas försörjningsansvar upphört, räknas i biståndshänseende som ensamstående. Försörjningsstöd utgår med norm för ensamstående och del av gemensam kostnad.

Bistånd till bostadskostnaden beviljas efter särskild prövning. I normalfallet utgår ej bistånd till boendekostnad om den unge tidigare ej betalt hyresdel (se RÅ 1994 ref 61).

Undantag kan göras om föräldrarna till följd av att ungdomen bor kvar hemma, tvingats behålla en större bostad än vad de annars skulle ha haft, eller om de skulle haft rätt till ett högre bostadsbidrag om ungdomen inte hade bott kvar hemma. I sådana fall kan föräldrarnas merkostnad beviljas som boendekostnad.

Har den unge tidigare varit självförsörjande, dvs. tidigare betalat hyresdel till föräldrarna, eller haft egen lägenhet men flyttat tillbaka till föräldrarna, beviljas bistånd till bokostnad med det belopp föräldrarna kräver, dock högst familjens bruttohyra i förhållande till den unges andel av bostaden, under förutsättning att det ej överstiger högsta godtagbara bokostnad för ungdomar. Den unge bör i så fall kunna göra det troligt att han försörjt sig själv och betalat hyreskostnad under minst 6 månader.

Förälders hyresintäkter från kvarboende ungdomar

Föräldrar som uppbär bistånd och har kvarboende ungdomar, antas i första hand uppbära hyresinkomst från den unge vuxne. Hyresinkomsten beräknas till föräldrarnas bruttohyra i förhållande till den unges andel av bostaden (se Ekonomiskt bistånd – Stöd för rättstillämpning och handläggning, sid 112–113, 177).

Exempel: Om den unge vuxne disponerar ett rum i sina föräldrars bostad på fyra rum och kök, innebär det att hen disponerar två av totalt nio enheter (fyra rum x 2=8+kök=9 enheter). Hela boende kostnaden är 6 000 kr/månad. Den unge vuxnes andel av boendekostnaden beräknas då genom att 6 000 divideras med 9 och därefter multipliceras med 2, dvs $6\,000/9 \times 2 = 1\,333$ kr/månad. Från och med den dagen då den unge fyller 25 år räknas denne som vuxen.

Uppbär även den unge bistånd får avstämning göras huruvida den unge har rätt till hyresdel enligt ovanstående avsnitt eller ej (Kvarboende ungdomar som fyllt 18 år).

Har den unge inte rätt till hyra påförs ingen hyresinkomst i föräldrarnas inkomstberäkning. I annat fall ska hyran beviljas den unge, och samtidigt räknas som en inkomst för föräldrarna.

Hemmavarande barn under 18 år

Hemmavarande barn under 18 år som har egen inkomst och vars föräldrar erhåller bistånd skall i skälig utsträckning bidra till sin egna försörjning (upp till den nivå som motsvarar den unges del i familjens kostnader inklusive kostnader för hyra). Den unge bör alltid få disponera en viss del av sin inkomst för egen räkning utan att det minskar den övriga familjens försörjningsstöd. Se även under rubrik Inkomst som inte skall beaktas.

Bostadsbidrag

Bostadsbidrag räknas som inkomst, gäller även tillfällig generell höjning. För att undvika hyresskuld skall i motiverade fall klienten hjälpas med att överföra bostadsbidraget från bank/lönekonto direkt till hyresvärden. Möjligheten att få bostadsbidrag då barnen är omhändertagna eller vistas på institution bör också uppmärksammas.

Undantag från att se bostadsbidraget som en inkomst görs när hyreskostnaden inte räknas som en godtagbar utgift i den ekonomiska beräkningen. Detta kan exempelvis gälla ungdomar som under pågående försörjningsstöd skaffar egen lägenhet när de kan bo kvar i föräldrahemmet.

I samband med deklaration och att Försäkringskassan får kontrolluppgifter från Skatteverket kan ytterligare bostadsbidrag för föregående år utbetalas. Utbetalningen ses som en inkomst vid ansökan om försörjningsstöd.

Återbetalning av skuld till Försäkringskassan avseende felaktigt utgivet bostadsbidrag är normalt ej en godtagbar utgift i normberäkningen.

Bredband/internetuppkoppling

Det finns som regel ett klart behov för enskilda att ha tillgång till internet i hemmet för effektivt kunna ta del av samhällsinformation och göra olika ärenden. Detta gäller inte minst i ärenden av mer integritetskänslig natur som inte lämpligen bör utföras på publik internet uppkoppling.

Kostnad för internetuppkoppling med antingen fast uppkoppling eller via telefonabonnemang kan beviljas efter en individuell prövning med maximalt 300 kr per hushåll och månad.

Exempel 1

20 årig ungdom bor hemma hos sina två föräldrar. Bredbandskostnaden för bostaden är 450 kronor/månad. 20-åringen har ekonomiskt bistånd och ingår inte i föräldrarnas försörjningsansvar, utan är ett eget hushåll. I detta exempel ska personen stå för 1/3 av bostadens kostnader. 300 kronor räknas som högsta godtagbara bredbandskostnaden för hushållet, vilket innebär att ungdomen på ekonomiskt bistånd för $450/3=150$ kronor för bredband. Vilket medför att ungdomen betalar sin tredjedel av bredbandet och föräldrarna inte behöver täcka upp för ungdomens del.

Exempel 2

Bostad med en ensamstående mamma med 3 barn/ungdomar, varav 2 ingår i hushållet och det äldsta barnet räknas som "hemmavarande vuxet barn" som ej ingår i mammans hushåll. Bredbandskostnaden är 500 kronor/månad. I detta exempel ska ungdomen utanför hushållet stå för 1/4 av bostadens kostnader.

300 kronor räknas som högsta godtagbara kostnaden för ett hushåll. Ungdomen ska stå för $500/4=125$ kronor och mamman ska stå för 375 kronor av bredbandet.

Då 375 kronor överstiger högsta godtagbara kostnader för bredband så avslås 75 kronor och vi beviljar 300 kronor som högsta godtagbara för bredbandskostnader.

(HFD 2017 ref 23 samt 2017-05-11 mål nr 2016-1893)

Dator

Radio, TV och dator med internetuppkoppling bör ingå i en hemutrustning.

Vid bedömning av behovet av dator med internetuppkoppling bör nämnden särskilt ta hänsyn till behoven hos barn och ungdomar som går i skolan. Dator med internetuppkoppling kan vara viktig för det skolarbete som görs hemma men också i sociala sammanhang barn och ungdomar emellan. Med hänsyn tagen till detta kan nämnden pröva behovet på samma sätt som för övrig utrustning till hemmet, dvs. i förhållande till om behovet kan tillgodoses på annat sätt och inom rimlig tid (Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten, Socialstyrelsen).

Dator kan beviljas efter en individuell prövning, som bör innefatta följande:

- Vad har man för behov av dator? Söka jobb, betala räkningar, sociala behov mm?
- Finns det tillgång till dator inom familjen?
- Har den sökande smartphone så kan behovet av dator till vissa delar vara tillgodosett.
- Föreligger det ett långvarigt behov av försörjningsstöd. Bedöms man inom rimlig tid bli självförsörjande kan man tillgodose behovet då. Har man nyligen börjat uppbära försörjningsstöd borde man haft möjlighet att köpa dator medan man var självförsörjande.

Bistånd till dator beviljas med maximalt 3 % av prisbasbeloppet. Observera att gymnasieungdomar och många högstadieungdomar har en skoldator.

Fritidsaktiviteter

Barn och unga bör ges förutsättningar att delta i organiserade fritidsaktiviteter. Utgångspunkten är dock att fritidsaktiviteter täcks av posten fritid i riksnormen. Posten ska täcka kostnader för sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade. I beräkningarna finns inga kostnader för semester eller dyrare fritidsresor.

Färdtjänst

För den som har färdtjänst kan ett belopp motsvarande månadskort beviljas till behov av lokalresor. En högre kostnad kan beviljas utifrån individuell bedömning om det finns särskilda skäl men ska då ske i samråd med enhetschef.

Glasögon

Vid ansökan om bistånd till glasögon ska kostnadsförslag inhämtas. Om kunden enbart behöver läsglasögon ska detta anges och klienten hänvisas att inhandla dessa på Apotek eller annan butik som säljer läsglasögon. Vid behov av läsglasögon med olika styrkor på höger och vänster glas tillgodoses behovet dock via optiker.

Kostnad för antireflexbehandling och fotokromatiska glas godkänns inte. I de fall kunden väljer behandling/glas utöver standardavtal ska den extra kostnaden betalas av kunden direkt vid beställning. Kostnaden får inte faktureras kommunen utan särskild överenskommelse med ansvarig handläggare. Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas endast om behovet är styrkt skriftligt eller muntligt av optiker. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Bistånd till kontaktlinser beviljas endast efter läkarutlåtande där det klart framgår att det är medicinskt motiverat framför glasögon. Möjligheter till hjälp genom Region Jönköpings Län skall undersökas.

Ur ett barnperspektiv kan det vara motiverat att godkänna antirepbehandling för minderåriga. Glasögonbidrag på max 800 kr utgår från Regionen Jönköping till det året barnet fyller 19 år. Glasögonbidraget täcker ej kostnad för synundersökning, varför bistånd till detta kan beviljas.

Kostnaden för abonnemang av glasögon godtas ej.

Hemutrustning

Den hemutrustning som avses ska kunna tillgodose behov som t.ex. matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring och rekreation. Även radio, TV och dator med internetuppkoppling bör ingå i en hemutrustning. Se riktlinje för hemutrustning, bilaga 5.

När en ansökan görs om bistånd till hel eller kompletterande hemutrustning skall en bedömning göras av den sökandes förutsättningar att nu eller inom rimlig tid med egna medel kunna skaffa en del av den, liksom vilka möjligheter den sökande haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning. Handläggaren bör också bedöma om behovet är akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad. Hänsyn ska också tas till befintlig hemutrustning inklusive den utrustning som kan medföras vid separation eller flytt från föräldrahemmet. Hembesök skall i princip alltid göras.

Har den sökande möjlighet att inom rimlig tid med egen inkomst eller på annat sätt skaffa nödvändig hemutrustning skall bistånd ej beviljas. Undantag kan vara familjer med minderåriga barn eller personer där sociala och ekonomiska skäl gör att bistånd till en viss utrustning kan vara nödvändig redan i avvaktan på inkomst. När det gäller barnfamiljer ska det alltid beaktas om särskilt behov finns hos barnen.

Utgångspunkten är också att behovet tillgodoses genom inköp av hemutrustning till marknadens lägsta priser.

Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning. Vid prövning av stöd till hemutrustning skall hänsyn tas till befintlig hemutrustning inklusive den utrustning som kan medföras vid flytt från föräldrahemmet samt aktuell och framtida försörjningsmöjlighet. Hembesök skall i princip alltid göras.

Hel grundutrustning avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning, till exempel personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension.

Underhåll, reparation eller komplettering

Socialnämnden bör, om det krävs för att den enskilde ska kunna bibehålla en skälig levnadsnivå, ge ekonomiskt bistånd till

- inköp för att ersätta hemutrustning som behöver bytas ut,
- underhåll av hemutrustning,
- reparation av hemutrustning eller
- inköp av kompletterande hemutrustning. (HSLF-FS 2021:31)

Hushållsel

Faktiska och skäliga kostnader utifrån högsta förbrukning godtas, se separat bilaga.

Hyresgästföreningsavgift

Bistånd kan beviljas till kostnad för medlemskap i hyresgästföreningen. Medlemskapet kan likställas med en försäkring för hushållet.

Kläder

I normalfallet utgår inte extra bistånd till kläder då det ligger inom ramen för normen. Se exempelvis Kammarrättsdom 2018-2378. Förutsedda kostnader ska planeras för. I undantagsfall kan extra bidrag till kläder beviljas när det är uppenbart att individen inte kunnat planera. Vid beviljande se bilaga nr 2, tillägg till riksnorm.

Läkarvård, medicin, sjukresor och sjukhusvård

Kostnader för läkarvård, sjukgymnastik eller annan sjukvårdande behandling som ingår i högkostnadsskyddet beviljas som en godtagbar kostnad.

Medicin på recept godtas som grund vid biståndsbedömningen, oavsett om den ingår i högkostnadsskyddet eller inte, och om kostnaden inte bedöms som orimligt hög.

Orimligt höga kostnader för medicin som inte ingår i högkostnadsskyddet kan beviljas efter en restriktiv rimlighetsbedömning som ska göras tillsammans med enhetschef. "Socialtjänsten ska inte ta över kostnaderna för dessa läkemedel utan vara mycket restriktiv med att ge bistånd till läkemedel som inte omfattas av högkostnadsskyddet". Receptbelagda preventivmedel godtas.

För personer som har Apodos – dosförpackade läkemedel, beviljas hela kostnaden då Apodos endast innehåller medicin föreskrivna av läkare.

Hjälpmiddel och förbrukningsmaterial som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal bör beviljas, om det inte tillhandahålles gratis genom Region Jönköpings Län. Andra egenvårdsprodukter godtas inte.

Förebyggande sjukvård såsom cytologiproov ingår för personer med långvarigt bidragsberoende. Mammografi är numera avgiftsfritt.

Om klienten lämnar intyg eller recept, (FAR) som styrker behov av träning/motion kan kostnaden enligt utskrivet intyg beviljas.

Resekostnader för sjukvårdande behandling, som ej ersätts av Region Jönköpings Län, är godtagbara kostnader. Kostnader för sjukresor godtas upp till högkostnadsskyddet. Det gäller egenavgiften för sjukresa med egen bil, buss eller tåg. För den som har ett färdtjänstillstånd godtas egenavgiften för resa med servicefordon.

Den enskilde måste själv bevaka sin rätt till högkostnadsskydd. Mer information finns på 1177.se under Högkostnadsskydd och frikort för sjukvård samt Sjukresor i Jönköpings län.

Den sökande ska utnyttja möjligheten att erhålla högkostnadsskydd. Detta förutsätter att kvitton sparas efter läkarbesök, medicininköp, sjukgymnastik/behandling etc. Möjligheten till delbetalning av medicinkostnad bör beaktas om sökanden har ett biståndsbehov.

Den fakturerings/administrationsavgift som utgår när sjukvårdsavgiften ej betalas kontant (cirka 25 kr) räknas som godtagbar kostnad eftersom denna kostnad inräknas i underlag för högkostnadsskyddet.

Matdistribution

För klienter som är beviljade matdistribution beviljas ersättning motsvarande uteätartillägg för de dagar men haft matdistribution. Eventuell leveransavgift för distributionen är en godtagbar kostnad.

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka, förälder, barn, syskon, mor eller farföräldrar och barnbarn. Kostnaden skall vara i nivå med vad en låginkomsttagare normalt har råd till.

Resor med kollektivtrafik

För resor med kollektivtrafik inom kommunen för att uträtta ärenden och upprätthålla nödvändiga kontakter beviljas bistånd till resor med flexbiljett antingen 10/60 eller 10/30 beroende på behov.

Biståndet ska räcka till kontakt med Arbetsförmedlingen, handling, enstaka sjukresor med mera. Om ytterligare behov finns gäller individuell behovsprövning. Resor med kollektivtrafik till och från arbete, praktik aktivitet beviljas utifrån behov.

Semester - rekreationsresor för vuxna och barn

Med rekreation menas sådana aktiviteter som normalt hör ihop med semester, till exempel resor och vistelser på annan ort. Vardagliga aktiviteter som biobesök, läsning, motion, utflykter i närområdet etc. bedöms rymmas inom posten lek och fritid i riksnormen.

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor ska bedömas restriktivt. I vissa fall kan dock någon form av rekreation vara nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå. För ensamstående vuxna ska bistånd endast ges när det finns starka sociala eller medicinska skäl för en resa. Undantag kan göras för barnfamiljer som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Då det enskilda barnet står i kontakt med handläggare på utrednings- eller placeringsenheten, skall samråd ske med ansvarige handläggaren. Kostnaden skall vara rimlig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd till. I vilken utsträckning en person eller familj skall beviljas bidrag till sådana kostnader måste i hög grad vara avhängt av förhållande i det enskilda fallet. Biståndet bör dock täcka t.ex resa med allmänna kommunikationsmedel samt logi. När det gäller barn kan biståndet t.ex avse en lägervistelse.

Se även Kammarrättsdom i Stockholm mål nr 5156–13 samt mål nr 9410-15 för vidare vägledning.

Sjukhusvård, avgift

Högsta förvaltningsdomstolen har slagit fast (RÅ 2004 ref 59) att vårdavgiften för sjukhusvård avser att täcka kostnader för kost och logi. Därmed är avgiften en del av försörjningsstödet och omfattas av 4 kap. 1 § SoL. Därför kan det finnas skäl för socialnämnden att beräkna kostnaderna för dessa behov till en högre nivå. Detta betyder att exempelvis matnormen inte sätts ned vid någon typ av sjukhusvistelse.

Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortskulder, privata skulder, etc. samt böter och underhållstöd beviljas inte. Undantag ska endast göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden på grund av skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare. Socialtjänsten ska alltid utreda orsaken till att en skuld uppstått innan beslut fattas.

Undantag kan göras för hyresskuld i följande fall:

- ❑ Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl saknat tillräckliga inkomster för att betala hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- ❑ Barnkonsekvensanalys ska alltid genomföras när det finns barn i familjen och i de fall konsekvenserna för barnen bli för stora vid en eventuell avhysning kan bistånd beviljas
- ❑ För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- ❑ Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrad möjlighet till egen försörjning.

Vid upprepade hyres eller elskulder ska restriktivare bedömning göras. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för hushållsel i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

I samband med reglering av en hyresskuld eller elskuld i en barnfamilj ska en kontakt alltid ska ta med mottagningsenheten då hyres eller elskulder kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida.

Smartphone

Kammarrätten anser att funktionerna på en smartphone kan jämföras med en dator snarare än med en vanlig telefon och att ansökan därför bör prövas inom ramen för hemutrustning istället för kostnader för telefoni, som annars ingår i riksnormen.

Högsta förvaltningsdomstolen har ansett att biståndssökande inte ska behöva utföra ärenden av integritetskänslig natur på offentliga datorer.

Slutsatsen är att om sökande saknar dator kan den ha rätt till en smartphone.

Smartphone kan beviljas efter en individuell prövning, som bör innefatta följande:

- Vad har man för behov av smartphone? Söka jobb, betala räkningar, vårdkontakter, sociala behov mm?
- Finns det tillgång till dator inom familjen?
- Möjlighet att teckna abonnemang
- Föreligger det ett långvarigt behov av försörjningsstöd. Bedöms man inom rimlig tid bli självförsörjande kan man tillgodose behovet då. Har man nyligen börjat uppbära försörjningsstöd borde man haft möjlighet att köpa smartphone medan man var självförsörjande.

Fler och fler tjänster kräver Bank-id som finns i smarta telefoner. Alla ärenden försvåras utan tillgång till Bank-id och den enskilde får då inte heller exempelvis möjlighet att ta emot SMS från diverse myndigheter.

Ekonomiskt bistånd kan därmed beviljas med maximalt 2,5 % av prisbasbeloppet till en smartphone. Biståndet beviljas efter en individuell prövning.

Spädbarnsutrustning

Ekonomiskt bistånd ska utgå till skäliga kostnader för nödvändig spädbarnsutrustning i samband med ett barns födelse. Bara det som är nödvändigt i samband med barnets födelse räknas som spädbarnsutrustning. Se vidare information i Handbok Ekonomiskt bistånd samt bilagan om hemutrustning för aktuella summor. För särskilda grupper kan det vara aktuellt att söka extra hemutrustningslån hos CSN.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd för akut tandvård beviljas vid svåra smärttillstånd eller tillstånd som medför betydande obehag. Det är tandläkaren som bedömer om åtgärderna är akuta.

Vid behov av ekonomiskt bistånd under minst sex månader kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga och/eller förhindra väsentligt försämrad tandstatus. Samt är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta. Vid behov av annat än akut tandvård ska den sökande lämna in ett kostnadsförslag för utredning innan bistånd beviljas. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i

biståndet men inte kostnad för uteblivna besök. Finns det flera behandlingsalternativ ska det motiveras varför det ena är att föredra framför det andra.

Har personen varit självförsörjande och haft ett normöverskott får en bedömning göras om det varit skäligt att påbörja tandvården tidigare. Vid bedömning tas hänsyn till hur den enskildes ekonomi ser ut inom överskådlig framtid. Om den sökande blir självförsörjande inom kort kan det vara aktuellt att enbart bevilja akut tandvårdsbehov.

Skälighetsbedömning på kostnad ska alltid göras och inkommer kostnadsförslag som överstiger 25% av prisbasbeloppet ska kostnadsförslag från förtroendetandläkare inhämtas. Utgångspunkten är att kostnader enligt referensprislistan godtas och avvikelse skall styrkas. Konsekvens för den enskildes levnadsnivå av att behandling dröjer på grund av långa väntetider ska beaktas.

Uteätartillägg för dem som inte kan laga egen mat

Uteätartillägg utgår till de individer som inte har möjlighet att laga mat i sitt boende. I de boende där frukost ingår görs inga avdrag på matnormen.

Felaktiga utbetalningar FUT

Socialtjänsten ska genom dialog med den sökande, individuella bedömningar och noggrannhet i handläggningen verka för att ekonomiskt bistånd så långt som möjligt betalas ut på rättssäkra och korrekta grunder. Om fel ändå uppstår är målsättningen att kommunen ska få tillbaka de felaktigt utbetalda pengarna och förhindra att bistånd fortsatt betalas ut på felaktiga grunder. Alla handläggare har skyldighet att uppmärksamma felaktigheter i alla ärenden och indikera att en FUT-utredning ska inledas, samt medverka till att uppgifter som behövs för FUT-utredningen blir kända.

Återkrav

”Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § betalats ut obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket tagit emot sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.” (9 kap 1§ SoL)

”Socialnämnden får, i andra fall än som avses i 1 §, återkräva bistånd som den enskilde har erhållit enligt 4 kap. 1 § endast om det har lämnats

1. som förskott på en förmån eller ersättning,
2. till den som är indragen i arbetskonflikt, eller
3. till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

Har ekonomisk hjälp lämnats i annat fall än som avses i 4 kap. 1 § får socialnämnden återkräva hjälpen, om den har getts under villkor om återbetalning.

Ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt denna paragraf skall vara skriftligt.

Beslutet skall innehålla uppgifter om den eller de omständigheter som enligt denna paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet skall delges den enskilde.” (9 kap 2 § SoL)

Överklagande

Ett beslut enligt 4 kap. 1 § SoL om bistånd till försörjning och livsföring i övrigt, samt beslut enligt 4 kap. 5 § SoL om vägran eller nedsättning av försörjningsstöd kan överklagas genom förvaltningsbesvär (40-43§§ förvaltningslagen) med stöd av 16 kap. 3 § SoL.

När ett överklagande kommer in ska socialtjänsten först ta ställning till om beslutet inkommit i rätt tid. Överklagan ska ha kommit in till socialtjänsten inom tre veckor från att den klaganden fick del av beslutet. Om det inte framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas och ändras i sin helhet, ska socialtjänsten överlämna överklagandet till förvaltningsrätten utan dröjsmål. Hanteringen ska ske skyndsamt. Om överklagan inte kommit in i rätt tid ska den avvisas. Om en omprövning av ansökan leder till ett bifall, skall ändå handlingarna underställas förvaltningsdomstolen.

Ett avvisningsbeslut ska kommuniceras till den enskilde och kan överklagas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Överklagande

Avsluta ett ärende

När en person inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd ska ärendet avslutas. För att undvika att ärende avslutas för tidigt rekommenderas i de flesta fall att ett ärende avslutas när person inte varit sökande under tre månader. I de fall ärendet är överlämnat till t.ex. Förvaltningsrätten bör ärendet vara öppet till dess att dom fallit.

Bilagor

Bilaga 1. Specificerad riksnorm 2024

Bilaga 2. Tillägg till riksnorm 2024

Bilaga 3. Högsta godtagbara hyresnivåer 2024

Bilaga 4. Högsta godtagbara elförbrukning 2024

Bilaga 5. Hemutrustning nivå 2024